



ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

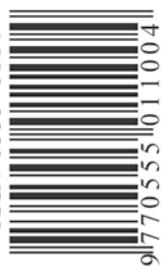
Излази 1. и 15. у месецу

15. децембар 2013. године

Цена 90 динара

Број 1122 Цена 90 динара

ISSN 0555-0114



Посета Епархији средњоевропској

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, у пратњи протођакона др Дамјана Божића, 25. новембра 2013. је отпутовао у посету Епархији средњоевропској. Патријарх Иринеј, који је и администратор Епархије средњоевропске са седиштем у манастиру Успења Пресвете Богородице у Химелстиру, на аеродрому у Франкфурту су дочекали конзул Бранко Радовановић, вицеконзул Живорад Петровић, председник Air Serbia за Немачку Зоран Костић, службеник конзулатата Гојко Фемић, као иprotoјереј-ставрофор Милан Пејић, архијерејски заменик; protoјереји Марко Јовановић и Стојан Барјактаревић, протонамесник Симон Туркић, као и службеник епархије Карол Лупу.



У Конзулату Републике Србије у Франкфурту Његову Светост дочекала је гђа Александра Ђорђевић, генерални конзул. Након званичног разговора приређен је коктел у част Његове Светости. Патријарх је затим обишао Храм Васкрсења Христовог, а потом је председавао двочасовном седницом са локалним свештеницима. На седници су били присутни: protoјереј-ставрофор Милан Пејић, protoјереји Марко Јовановић и Стојан Барјактаревић и протонамесник Симон Туркић.

У Химелстиру

Истог дана увече, Патријарх Српски је стигао у манастир Успења Пресвете Богородице, где су га дочекали свештеници Епархије. На дан празника Светог Јована Златоустог, Патријарх Иринеј је служио Свету Литургију, уз саслужење protoјереја-ставрофора Милана Пејића и Ђорђа Трајковића, јереја Ђошка Јањића и Радомира Колунџића, protoђакона Дамјана Божића и ђакона Златибора Којадиновића. Свети Јован Златоуст је крсна слава свештеничког братства Епархије средњоевропске.

Мешовита комисија за православно-римокатолички дијалог

Заједничка комисија Немачке бискупске конференције и Православне епископске конференције

састала се са Првојархом српским у четвртак, 28. новембра 2013, у Химелстиру. Седницу и дводневни рад ове комисије отворио је Патријарх Иринеј. Председник Екуменске комисије при Немачкој бискупској конференцији је бискуп Магдебурга др Герхард Фајге. Бискуп Фајге је оценио овај сусRET као израз добрих међусобних односа чиме доприноси и заједничка комисија са својим састанцима који се одржавају два пута годишње. Архиепископ Теофан (РПЦ), као заменик председника Православне епископске конференције Митрополита Августина, пренео је његове поздраве.

Седницу су водила два главна секретара, проф. др Константин Влијагофтис (Бонски универзитет) као представник Православне

Цркве, и гђа др Доротеја Кес у име Немачке бискупске конференције.

У раду комисија узели су учешће бројни њихови чланови: Архиепископ Теофан, Епископ Василије (Васељенска Патријаршија), бискупи др Герхард Фајге и др Грегор Ханке, бројни римокатолички стручњаци, као и други православни експерти. Архиепископ Теофан ја представио комисији пастирска упутства о Црквеном години Истока и Запада.



Седница ЕУО Епархије средњоевропске

У суботу, 30. новембра 2013, у Химелстиру је одржана редовна седница Епархијског управног одбора Епархије средњоевропске. Седницом је председавао Патријарх Иринеј.

На седници су били присутни protoјереји-ставрофори Милан Пејић из Хановера и Ђорђе Трајковић из Дортмунда, protoјереј Драган Јовановић из Хамбурга, јереј Младен Јањић из Келна, Драган Митровски из Берлина, Дарко Благојевић из Хановера, Дејан Алексић из Дортмунда, Душко Перећић из Диселдорфа, Марко Стрика из Нирнберга и др Милош Стефановић из Берлина.



У Хамбургу

Након седнице, Патријарх Српски је отпутовао у Хамбург, где га је у Храму Светог Архангела Михаила, на вечерњој служби, дочекао многоbrojni верни народ. Служили суprotoјереји Борисав Симић и Драган Јовановић и protoјакон Дамјан Божић.

У Дортмунду и Есену

У недељу, 1. децембра, Његова Светост је посетио Храм Св. апостола Луке у Дортмунду и Црквену општину Светог Стефана у Есену.

На Светој Литургији Патријарху је саслуживао Архиепископ клински Г. Лонгин из Московске Патријаршије као иprotoјереји-ставрофори Милан Пејић и Ђорђе Трајковић, protoјереји Неђо Јањић, Петар Карпински и Артемије Кузненов, протонамесници Данило Радмиловић, Михајло Стојићић, као иprotoјакон Дамјан Божић и ћакон Михаило Хилменцап. Након Литургије, Архиепископ Лонгин је упознао Његову Светост са радом Конференције православних епископа Немачке.

У послеподневним часовима Патријарх Иринеј је посетио ЦО Светог архијакона Стефана у Есену. Српског Патријарха дочекао је јереј Драган Чолаковић са парохијанима.



У Диселдорфу

Истог дана Његова Светост је посетио и Храм Светог Саве у Диселдорфу. Дочекали су гаprotoјереј-ставрофор Јован Марић из Вупертала, протонамесници Славенко Савић из Ахена и Данило Радмиловић и јереј Драган Чолаковић из Есена. Након свечаног дочека у храму је служена доксологија. Патријарх Иринеј је захвалио на добродошлици и изразио радост због сусрета

са многоbroјном децом и парохијанима. Патријарх је, потом, одржао седницу са свештенством и управом.



У Каселу

У понедељак, 2. децембра, ујутарњим часовима, Патријарх Иринеј је посетио Храм Светог цара Лазара у Каселу. Са радошћу су га дочекали Срби из овог града заједно са свештеником Симоном Туркићем, администратором парохије. Патријарх Иринеј се задржао у дужем разговору са свештеницима и управом.



У скиту Светог Спиридана

У поподневним часовима, Патријарх Српски је, у пратњиprotoјереја-ставрофора Милана Пејића иprotoјакона Дамјана Божића, посетио испосницу посвећену Благовестима и Светом Јустину Ђелијском при скиту Светог Спиридана у Гајлану, где га је дочекао игуман схиархимандрит Василије (Гролимунд) заједно са братством. Патријарх је обишао место где је планирана изградња првог православног манастира у овом делу Немачке, освештавши земљу приликом постављања крста. Свечаном чину присуствовали су и представници других вероисповести у Немачкој. Након освећења и послужења Патријарх је одржао седницу са братством, управом манастира и свештеницима из Штутгартра.

У Берлину

Његова Светост је 3. децембра посетио Храм Васкрсења Христовог у Холцмановој улици у Берлину. Патријарха су дочекалиprotoјереји Драган Секулић и Вељко Гачић као иprotoјереј Андреј Сикојев из РЗЦ, protoјереј Михаил Коваљ из Православне Цркве Пољске, јереј Радомир Колунџић и свештеник Петар Дајковић из Британско-скандињавске епархије.

У Храму Васкрсења Христовог служено је празнично вечерње у којем су сви свештеници узели учешћа.



У Минхену

На празник Ваведења Пресвете Богородице Његова Светост је служио Свету Литургију у Храму Светог Јована Владимира у Минхену. Саслуживали су Архиепископ берлинско-немачки Г. Марко (РПЦ), Митрополит средњо-северноевропски Г. Серафим (Румунска Православна Црква) и Епископ кронштатски Г. Софијан (Румунска Православна Црква).

У литургијском сабрању узели су учешћа и протојереји-ставрофори Милан Пејић и Слободан Милуновић, протојереји Маринко Рајак, Бранислав Чортановачки и Милорад Јовановић, јереј Андреј Березовски, протођакони Зоран Андрић и Дамјан Божић, јерођакон Корнелије и ђакон Младомир Милуновић.

Светој Литургији присуствовали су конзул Републике Србије Небојша Ђутица и вицеконзул Босне и Херцеговине Божо Драгичевић.



На Православном институту

Истог дана Патријарх Иринеј је био срдечно пријемљен од стране професора и студената Православног института на Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену. Потпредседник Универзитета, проф. др Мартин Вирсинг у свом срдочном поздраву истакао је значајан допринос православног богословља на овом знаменитом универзитету. И професори Атанасије Влецис (председник Заједничке комисије Православног института), Франц Ксавер Бишоф (декан Католичког богословног факултета), и Гинтер Венц (представник Центра за екуменска истраживања Евангеличког богословског факултета) су такође срдечно поздравили Српског Патријарха и нагласили аспекте њихове екуменске сарадње са Православним институтом. Патријарховој посети присуствовали су и Архиепископ берлинско-немачки Г. Марко из Руске Заграничне Цркве, Епископ кронштатски Г. Софијан из Румунске Православне Цркве и протојереј Апостолос Маламусис из Митрополије Васиљенске Патријаршије у Немачкој. Међу присутнима био је и оснивач Православног института, проф. др Теодор Николаоу. Поред свештенства Руске, Румун-

ске и Грчке Православне Цркве, свечаном сусрету су присуствовалиprotoјереји-ставрофори Милан Пејић и Слободан Милуновић; протојереј Маринко Рајак иprotoђакони Зоран Андрић и Дамјан Божић.

У Хановеру

У четвртак, 5. децембра, Његова Светост је посетио Храм Светог Саве у Хановеру. Дочекали су га protoјереј-ставрофор Милан Пејић, Архимандрит Герасим Франгулакис (Грчка Православна Црква) и многоbrojni парохијани. После беседе и обиласка храма и парохијског дома, Патријарх се састао са свештеником и црквеним одборницима.



У Оsnабрику

Из Хановера Патријарх Иринеј се у пратњи protoђакона Дамјана Божића упутио у српске парохије у овом делу Немачке, те је истог дана стигао у посету Храму Светог Георгија у Оsnабрику. Ту му је приређен величанствен дочек.

Вечерњим богослужењем начаљствовао је protoјереј Душко Спасојевић из Диселдорфа уз саслужење protoђакона Дамјана Божића. После службе, Српски Патријарх је одржао помен за 116 официра и војника Краљевине Југославије трагично страдалих у заробљеничком логору Офлаг 6. децембра 1944, који су ту сахрањени. Српском Патријарху добродошли су по жеleo старешина храма protонамесник Синиша Вујасиновић. Патријарх је захвалио на дочеку и истакао духовни значај ове богомольје, подсетивши на део историје који је уткан у ово место, абитан за српски род.

У Билефелду

У четвртак увече Патријарх Иринеј је стигао у Храм Светог Василија Острошког у Билефелду. Дочекао га је старешина храма protoјереј Богдан Смиљић, који је служио доксологију уз саслужење protoђакона Дамјана Божића. Сабрање у Билефелду било је последња посета која је планирана током боравка Патријарха српског Г. Иринеја у Епархији средњоевропској.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1122

2
Активности Патријарха

6
Изложба Архива СПЦ
Образ Ученик

8
Разговор са Петром Божовићем,
драмским уметником
Храм у Подгорици
је зауставио наш духовни пад
Славица Лазић

11
Традиционални пријем за
директоре школа
Канцеларија за верску наставу
Архијескапије београдско-карловачке

12
Положај детета у Цркви (3)
Дете у Писму и Предању
Ивица Живковић

14
Веб-сајт о оцу
Стаматису Склирису
Александар Милојков

16
Теологија и култура у дијалогу (1)
Однос хришћанства и културе
Прошојереј Александар Михаиловић

18
Оаза наде

20
Странац бијах, и не примисте ме
Презванијер мр Александар Ђаковац

22
Хришћани пате и у Либији
гр Александар Раковић

24
Прича о блудном сину
(Лк. 15, 11–32) (део други)
гр Предраг Драјашиновић

26
Мамрија и Морија – светилишта
обећања, искушавања и савеза
(први део)
Јован Блајовић

28
Високо образовање СПЦ
у 20. веку (четрнаести део)
гр Александар Раковић

30
Још једно 'разоткривање'
билијских тајни
Славиша Костић

35
Свет књиге

38
Грандиозна изложба о
метрополи ренесансне уметности
Прошојакон Зоран Андрић

40
Наука, уметност, култура...

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

47
Сећање



На насловној страни:
Манастир Жича

Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић



„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презванијер мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Торње Остојић

Чланови редакције

Презванијер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојброд.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугођишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:

Обична пошиљка: је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKRSBG)
Beneficiary: RS55145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају
стварној аутора.

Сва права задржана. Свако прешиштавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља поједу ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичко припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије
за сарадњу са црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије



Београдска митрополија и српски духовни простор (1804–1918)

Изложба Архива СПЦ

Обраг Уничанин

Изложба коју је приредио Архив Српске Православне Цркве под тематским насловом „Београдска митрополија и српски духовни простор 1804–1918. године“, а која је била отворена 29. октобра 2013. године у просторијама Музеја Српске Православне Цркве на најбољи начин пружила је информацију о ономе што је учињено у протеклих годину дана на пољу сређивања историјски значајне архивске грађе црквеног порекла која је пре 25 година одложена и заборављена на звонику Цркве Св. Апостола Марка у Београду. Изложбу је отворио Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј у присуству представника црквеног, научног и друштвеног живота престонице, Републике Србије и региона. Његова Светост је истакао да је постизање трајног решења за Архив Српске Православне Цркве једно од „горућих питања“ наше помесне Цркве и да ће се оно решавати уз сарадњу Цркве и државе. Овој архивистичкој изложби, која је постављена на годишњицу обнове рада Архива СПЦ, присуствовали су, такође, и други архијереји: Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Господин Амфилохије (Радовић), затим Њихова Преосвештенства епископи: зворничко-тузлански Хризостом (Јевић) и викарни липљански Јован (Ћулибрк). Прва изложба одабраних архивских докумената који потичу из

19. века постављена је, иначе, као прва гостујућа изложба неке културне установе у обновљеном и реконструисаном Музеју Српске Православне Цркве и за то треба захвалити управнику Музеја СПЦ господину Владимиру Радовановићу и његовим тиму музеалаца.

Уочљиво је да је аутор изложбе, директор Архива СПЦ Радован Пилиповић, желео и успео да на конкретним примерима покаже повезаност Београдске митрополије Кнежевине и Краљевине Србије са другим српским црквеним и помесним областима које су тада још увек биле под страним политичким властима. Архивска документа која су изложена и објављена у каталогу који прати поставку сведоче о духовном јединству српског православног народа. Ова изложба сведочи како је за немарена архивска грађа, која припада фондовима Конзисторије Митрополије београдске, затим збиркама Митрополита Михаила (1859–1898), Инокентија (1898–1905) и Димитрија (1905–1920), права ризница за писање о српској националној и црквеној прошлости на основу непозанте и, до сада, научно неискоришћене фактографије. Стање у коме је затечен, али и у коме се данас налази Архив Српске Православне Цркве не може се рећи да одговара стандардима чувања и заштите писане баштине, али ипак, учињено је доста. Најпре, количина

сређене документације има информативна средства која омогућавају претраживост и коришћење исте. Највећи део грађе је и даље на звонику Цркве Св. Марка у Београду. Но, за коначно решење, доделу одговарајуће зграде задужене су много више инстанце.

На постављеном екрану било је могуће видети фотографије физичког стања архивске грађе и поткуполног простора Цркве Св. Марка у Београду из септембра 2012. године и ситуацију годину дана после (јесен 2013. године). Архив Српске Православне Цркве је захваљујући сарадњи са Министарством културе Републике Србије и Архивом Србије, најпре активном применом Протокола о сарадњи из децембра 2007. године, а затим и спровођењем Уговора о пословно-техничкој сарадњи из новембра 2012. године, успео да среди 500 дужних метара архивске грађе из 19. века од прво-разредног националног значаја. Документација коју је стварала српска црквена администрација у обновљеној модерној српској држави даје могућност да се историја Цркве сагледа и пише у структурираном контексту, а не само у фактографској једнолинијској перспективи како је то био тренд у домаћој црквеној историографији. Већ након ове изложбе евидентно је да ако се Архив Српске Православне Цркве среди и пружи на увид стручној јавности, биће права





ризница и непресушни рудник информација за правнике, социологе, историчаре, теологе и друге научнике. Многи ће у њему наћи извор и научну грађу за помоћне дисциплине као што су канцеларијско пословање, сфрагистика, филигранологија, палеографија. Постојеће статистике модерне српске државе морају бити изложене ревизији услед појаве аналогних података из црквене евиденције. Са више сигурности и стваралачког замаха би могла да се пише историја породичних односа, брачног морала, приватног и свакодневног живота, са још бољим хипотезама и квалитетним резултатима.

Изложба дефинише „српски духовни простор као историјско присуство Српске Цркве. Она је конкретна институција која је вршила своју мисију у датом временском тренутку и простору. Њен рад је био условљаван тешким и комплексним приликама које су владале у

југоисточној Европи, где су се сукобљавала велика светска царства. Црквених организација православних Срба је било у медитеранском појасу и у континенталном делу Балканског полуострва, али и у средњој Европи. Мора се рећи да је православље цивилизациски темељ за обликовање српске нације, што је, уосталом, XIX век и показао. Појам „српска вера“ се добрым делом родио из чињенице да су управо Срби носиоци византијске цивилизације у великој зони додирања са источним границама римокатоличанства и западним границама ислама. Напрегнутост лимеса доводила је до пушања, што се више изражавало кроз ратне сукобе и страдања, него ли кроз додирање и сарадњу између култура.

Срећена документација покazuје да су поглавари Цркве у Кнежевини и Краљевини Србији имали везу и контакте са свим српским црквеним поме-

ним областима: Карловачком митрополијом/патријаршијом, Далмацијом, Црном Гором, Босном и Херцеговином, Старом Србијом, те Македонијом. Те везе су биле понекад формално-протоколарне, што је сведочило о уважавању јерархија, или су биле и суштински дубоке. У овом другом погледу, документација која се срећује биће извор за историју националне политike према неослобођеним областима, на првом месту Босни и Херцеговини и класичном српском југу.

Посебни гости на отварању изложбе били су из Босне и Херцеговине и то: премијер Унско-санског кантона др Хамдија Липовача и директор Универзитетске и кантоналне библиотеке у Бихаћу господин Ратко Кнежевић. Изложба је постављена, а пратећи каталог је штампан захваљујући помоћи Канцеларије за сарадњу с Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије.



Фото: Политика

Разговор са Петром Божовићем, драмским уметником

Храм у Подгорици је зауставио наш духовни пад

Разговарала Славица Лазић

А ако ме оваквог нико од мојих људи не прими, ја ћу остати сам под Гором, сам са својом вером. Али ја се такве самоће не плашим. Не плашим се самоће без људи, плашим се једне веће и теже самоће – ја се плашим самоће без вере.

Својим филмским, телевизијским и позоришним улогама обележио је златно доба и сумрак Југославије (филмови: *Дервиши и смрт*, *Чудо невиђено*, *Лепоша Ђорака*, *Чарућа*, *Већ виђено*, *Нож*, *Бумеранг*, *Сложна браћа*, *Шејшанов ратник*, *Медени месец...*) а распад земље доживео је толико трагично да је угрозио лично здравље: „Има тренутака када сам живео у страшној хибернацији, протестујући против историје. Распад Југославије сам тешко поднео, опустио сам се и угојио. Све је то оставило последице.“ Данас диже глас против понижавајућег третмана српске културе којој је Влада Србије доделила најмањи буџет у историји и ангажује позоришне посленике да се усротише тихом умирању позоришта и филма, што је логичан след после тихог умирања Народног музеја и Музеја примењене уметности током протекле деценије. Највише га, каже, љути што се све догађа без отпора.

Постали сте хиција, али у јавности не користите тај префикс испред имена?

– Припремао сам „Горски венац“ две године и решио да пре премијере морам да одем у Јерусалим, Јорданску пустињу и поклоним се богомољама на светом месту. Тек тада сам био спреман да се латим Његошевог дела.

Уместо да ове године са поносом обележимо двестагодишњицу рођења највећег српског песника Владику Његошу, тај јубилеј пролази готово необележен. Зашто?

– У Народном позоришту су ме недавно одбили када сам им понудио да поставим *Горски вијенац*. То дело је последњи пут играно у Београду пре 13 година. Чудни смо, лако заборављамо наше великане. Сећам се да смо три представе играли на Ким, сваку пред неколико хиљада људи који су плакали док

су нас Шиптари засипали камењем. Његов и његово дело скрајнуто је због потпуно бесмисленог политичког прогона. Рушили су му седам пута и подизали гроб – боље је прошао у животу него када се упокојио. Његово дело је савремено, многи Срби у Србији и другим српским земљама дали би данас због његове актуелности не знам шта да га немају, јер не би имали ту муку. Његово дело отвара претпоставке за критичко преиспитивање садашњости а Турци и Бошњаци су метафора нечега што је девијантно у националном и друштвеном смислу. Данашње потурице су политичари, пребегуље, лопови, криминалци који су постали кнезови кнезовима, потребни су народу да им објасне како се убија Бог у Србији данас. Ако се стално не враћамо на *Горски вијенац* онда остајемо на изјави професорке Мубере која је пре 30 година јавно рекла да је Његош геноцидни песник.



Епископ бачки Г. Иринеј, глумац Петар Божовић и Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије (фото: www.vesti-online.com)

Самоћа без вере

Какве утиске носите са освећења Храма Христовог Вакгрене у Подгорици?

– Дуго пратим градњу Храма. Водио сам програм када је било освећење крстова којом приликом је свако племе у Црној Гори даровало по један крст. Освећење се поклопило са обележавањем Миланског едикта и ја никада нећу заборавити највећу почаст која није забележена – да служе четири Патријарха. Мислим да је то један од најлепших нових православних хришћанских храмова. Храм има историју која се види на његовом лицу. Служило се и говорило на свим светским језицима, осим арамејског. У нашем православном свету давно се није десило нешто тако драгоценено и духовно упечатљиво. Мој пријатељ Ђакон Ненад Илић је то најбоље објаснио: „Осећа се како више не можемо да падамо. Ово је зауставило наш духовни пад!“ Сви су били озарени!

Како Србин из Црне Горе, како доживљавате односе две земље чији политичари растачу здраве односе истог народа?

– То је болно, али човек навикне на свакакве ране. Као што каже Игуман Стефан: „Све што бива и што може бити, мени ништа није непознато.“ Време ће исправити неправду. Не може се ударити на темеље – веру, језик, народно биће. А ако ме оваквог нико од мојих људи не прими, ја ћу остати сам под Гором, сам са својом вером. Али ја се такве самоће не плашим. Не плашим се самоће без људи, плашим се једне веће и теже самоће – ја се плашим самоће без вере.

Где је наша вера према Христу Вакгреном, какав нам је молитвени живот, разумемо ли зашто је одлазак на Литургију најважнији?

– Литургија је нешто најлепше. У Литургији се осети вера. Дођете у Цркву, никога не познајете и осетите неко чудно заједништво са свима. Полако губите себе (име, презиме, занимање...) и полако се стопите са осталим људима присутним на Литургији. Очистите душу. Препоручујем свима да одлазе на Литургију. Када снимам или путујем, одем на Литургију у месту у коме се затекнем. Литургија је за мене као коло – весела, жива полетна игра у којој се људи ухватају за руке и нико придошлици не гледа испод ока.

Литургија је нешто најлепше. У Литургији се осети вера. Дођете у Цркву, никога не познајете и осетите неко чудно заједништво са свима... Очистите душу. Препоручујем свима да одлазе на Литургију.

Верска шмира

Каква је Ваша вера?

– Православна, чиста, једнотавна. Вера је у нама и када не знамо да смо добри хришћани – када не крадемо, не вређамо друге, не гордимо се, идемо у храм да се помолимо на Литургији! Како каже Свети Владика Николај: „Ја само препоручујем моју веру, ја је не намећем.“ Примећујем нешто што ми се не допада и имам потребу да критикујем, а реч је о томе да се јавила потреба за показивањем. Та верска шмира је јако раширен па видим вернике који мешанишу као монаси у манастиру.

Како сте дошли до вере?

– Како сам дошао до невере.

Да ли се сећате како је Ваша кућа Влаховића по мајци, која је цењена у Црној Гори, напрасно заборавила на веру у тешком периоду комунистичког терора?

– И после рата смо још славили нашу славу Св. Луку. Једног дана питам тетка Вуку, која ме је подигла јер ми је мајка умрла а отац робијао на Голом отоку, када идемо на славу у кућу на-

ших пријатеља који славе Св. Арханђела. Она нервозно викне: „Нема више славе!“ Влаховићи су били војно племство и имали смо лепу библиотеку. Једног дана нађем књигу, отворим, и почнем спонтано да певам по дворишту „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави...“ Ја певам, а никада нисам чуо песму. Тетка Вида ме чује, уплашено дотрчи и згужва папир. Сећам се да ме је привлачила својом лепотом црква у Колашину коју је подигао краљ Никола. Колашин је био четничко-партизански, 24 пута је прелазио из руку једних у руке других а и дан-данас се тамо људи мрко гледају по истом основу. Најстрашније је да су се поделили и на гробљу, па је једно партизанско, а друго пасје – где су браћа убијала браћу. Деца која су се играла у порти називана су „она деца поред цркве“. Као мали сам дошао до цркве привучен њеном архитектонском лепотом и дуго гледао у њене зидине. Али, сетим се одмах тетка Видиних речи и пропртнем од страха – да ме неко није видео?! Најгоре је било када су нам усадили аутоцензуру. Сви моји су били партизани – Вељко Влаховић по мајци, а Божовићи су дали 15 народних хероја. И отац који је као подофицир био заробљен и робијао у немачком логору, по доласку у земљу због напредне делатности допадне на Голи оток. Сећам се да је рекао да је немачки логор према Голом отоку био мила мајка.

Слобода је избор

Да ли сте постигли нешто Вашом борбом за опстанак позоришта? Одржали сте до-наторско вече у Атељеу 212, указали да без улагања у културу можемо да затворимо културне институције и пре-станемо да снимамо филмове.

– Желео сам да се пробуди за-спала интелектуално-умет-



Глумац Петар Божовић чита Лучу микрокозма у Културном центру Новог Сада (Нови Сад, 2. децембар 2013. г.)
(фото: www.kcns.org.rs)

ничка јавност, та псеудоелита која егзистира као елита. Ансамбл Атељеа је штрајковао, са градоначелником су попили кафицу током које им је рекао да неће добити ни динара за представе и све се завршило! Са њима не бих попио кафу. Требало је да сви изађемо на улицу и да у заједничком протесту направимо акцију због невиђеног културног геноцида јер су нам затворили најважније музеје а буџетом за културу предвидели 0,6% давања. Па Милошевић је одвајао 6%, Коштуница 4% а ова демократија схваћена на племенски начин испод 1%. То ме је увредило. Затворили су Народни музеј, закатанчили Музеј савремене уметности у којима је наше најважније благо, а онда направе Ноћ музеја и испадне као да Београд живи од музеја! Шмира у култури – то је најлакше. Десило нам се оно што су хтели – да мене те ствари више не боле. Уместо да одвоје Оперу и Балет од Драме Народног позоришта, они на том месту направе Стакленац са радњицама. Черчил је рекао за време рата, када су му предложили да скреше буџет за културу: „А шта ми да бранимо онда?“ Ми данас можемо да бранимо шопинг–молове – тај Стакленац, ТЦ Ушће, Делта сити.

Осећате ли се добро као слободан човек?

– Да. Јер могу да изаберем. Ствар избора је вечно питање. А онај ко има децу, место са кога могу да га смене па онда иде на улицу... какав је његов избор да мења друштво и буде слободан?

Да ли још увек стојите иза Ваше омиљене ре-плике: „Где би нам био крај да су ови нови дошли раније, или да су они стари продужили још коју годину?“

– Ако задржимо два прста образа – добри смо! Губимо достојанство као народ и заборављамо речи Св. Владике Николаја: „Када би сваки Србин рекао – ‘зато што сам ја лош Србин, моја држава је оваква’ – Србија би се брзо препородила.“ Телевизија нам је унишитила језик, дозволили смо да нам народи из окружења преотму језик. На селу више нема домаћина, породица је разрушена а солидарни смо били последњи пут када су нас бомбардовали. За наш опоравак, заједно са Првим београдским певачким друштвом на Коларчевом народном универзитету извео сам Лучу микрокозма. Спасавамо се личним гестом, а то је моја лепта мом народу.

У Српској Патријаршији у Београду



Традиционални пријем за директоре школа

Ученици се кроз верску наставу упознају са најсјајнијим примерима наше традиције и наше вере која није само историјско памћење већ истински живот.

Патријарх српски Иринеј

У организацији Одбора за верску наставу Архијепископије београдско-карловачке 9. децембра 2013, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уприличио је традиционални пријем за директоре београдских основних и средњих школа.

Овом свечаном и изнад свега срдачном пријему присуствовали су и Епископ липљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу АЕМ, проф. др Томислав Јовановић, министар просвете, науке и технолошког развоја и његов помоћник г. Љубиша Антонијевић, др Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, представници Министарства просвете и други.

На почетку пријема, директорима школа се обратио Патријарх српски Г. Иринеј који је нагласио колико је важно да ћаци и млади у нашој земљи упознају истинске вредности које карактеришу и конституишу сваког човека. Патријарх се дубоко захвалио директорима школа на уложеном труду у васпитавању и образовању младих. Његова Светост је напоменуо да се ученици кроз верску наставу упознају са најсјајнијим примерима наше традиције и наше вере која није само историјско памћење већ истински живот. Због тога Црква са пажњом одабира људе који ће предавати веронукују јер они морају не само својим знањем него најпре животом и делима да сведоче истину Христову ученицима, што они и раде. Иако су посленици Цркве, они своје дужности обављају са пуном свешћу да њихов

рад мора да буде у складу са највишим стандардима образовања и васпитања. Патријарх је рекао да би статус који вероучитељи имају у систему просвете требало да се унапреди и изједначи са осталим предметима које ћаци уче у школи.

Присутнима се потом обратио и министар просвете проф. др Томислав Јовановић, који је рекао да је дубоко почастован што је позван на овако уважен и свечан скуп, нагласивши да верска настава има важну улогу у образовању будућих нараштаја наше земље. По његовом суду, вероучитељи у Србији уопште, а нарочито у Београду, свој посао обављају са великим озбиљношћу, посвећеношћу и љубављу и њихов рад свакако треба наградити. Министар се осврнуо и на статус вероучитеља и рекао да ће ова тема бити једна од приоритетних у његовом раду као министра просвете.

По обраћању Патријарха и министра директорима, Његова Светост је свима поделио пригодне поклоне. Овај сусрет је указао на то колико је неопходно да Црква буде присутна у систему образовања и како сви носимо бреме одговорности према будућности наше земље коју чине деца у основним и средњим школама. Лепоти и достојанствености овог пријема допринео је својим предивним појањем хор ученика Богословије „Свети Сава“ из Београда.

*Канцеларија за верску наставу
Архијепископије београдско-карловачке*



Положај детета у Цркви (3)

Дете у Писму и Предању

Ивица Живковић

У Светом Писму Новог Завета о деци се не говори само као о наследницима Царства Божјег. На њих се, штавише, указује као на узоре онима који желе ући у Царство.

Pазличити су начини на које је могуће хришћански размишљати о деци. Сматра се да је обједињујући чинилац тих размишљања оно што о деци пише у Светом Писму Новог Завета – што питањима о положају и значају детета даје једну библијску перспективу. Упозоравајући своје ученике да пусте децу да долазе к њему и не бране им, Господ Исус Христос не износи никаква тумачења ни образложение. Он једноставно узима и показује дете уз речи: „Таквих је Царство небеско“. Многи од верних у разним поколењима Цркве нису умели да расправљају о деци, или да расуђују о томе шта су универзалне вредности хришћанства. Међутим, свако је могао да види дете и свако је знао какво је дете.

Узор величине

У Светом Писму Новог Завета о деци се не говори само као о наследницима Царства Божјег. На њих се, штавише, указује као на узоре онима који желе ући у Царство. На истом месту се каже: „Који не прими Царства Божијега као дете, неће ући у њега.“ Господ Исус Христос не говори о детињству као о некој апстрактној хуманистичкој вредности, нити о томе шта би дете требало или могло да значи људима. Он доводи дете и ставља

га пред своје ученике (по Матеју: „међу њих“, по Луки: „крај себе“; оба израза богата значењем), те потом каже: „Ако се не обратите и не будете као деца, нећете ући у Царство небеско.“

На другим местима Господ Исус Христос говори о потреби понизности по угледу на дете и о потреби примања детета. У оба случаја он указује на конкретно дете које његови ученици виде пред собом („као дете ово“, „једно од овакве деце“), што значи да није реч о концептуалним теоријским вредностима. Дете се у својој понизности истиче – на њега се указује као на узор величине и достојанства људског бића уопште. Примање детета доводи се у непосредну везу са вером человека, значи са његовим односом према Богу. „Ко једно од овакве деце“, каже Исус, „прими, мене прима, а ко мене прима не прима мене него Онога који ме је послao“. Библијски глагол „примати“ има прилично опсежно значење. Он говори о уважавању личности, прихватању, блиско ономе што у савременој психологији значи безусловно прихватање другог.

Читав овај разговор води се у контексту питања које су ученици поставили Господу Христу о томе ко је највећи у Царству Божјем. У Јеванђељу по Луки он на том месту поентира речима: „Онај ко је најмањи међу свима вама, тај је

велики.“ Тема о примању детета овде отвара можда најважније питање православне хришћанске социјалне етике, а то је питање великих и малих пред Богом. У Светом Писму Новог Завета могуће је наћи и више имплицитног богословског садржаја заснованог на лицу детета. Потребна су даља научна и богословска истраживања како би се сав овај потенцијал отворио и развио.

Лик детета у хришћанству

Упркос свој јасноћи и садржајности новозаветне библијске представе, лик детета је код савремених генерација хришћана, најблаже речено, замагљен. Положај детета у Цркви и хришћански односи са децом кроз векове битно одударају од новозаветног обрасца, што указује на задивљујуће непознавање и неуважавање Христове поруке „будите као дета“ у свим вероисповестима хришћанства. Марија Монтесори назвала је ово несналажење са Христовом заповешћу „страшним и необјашњивим слепилом“ хришћанског света, не само у новијим поколењима. Заиста, тешко је показати како се опходење верних са децом која су *пред њима и међу њима* може довести у везу са оним на шта је Христос у том погледу упозоравао.

Не може се рећи да је област односа са децом у потребној мери развијена у социјалном ученију Цркве, нити да јој се данас придаје доволно интересовања. Православни родитељи, васпитачи и уопште одрасли не добијају потребне савете, ни охрабрење, ни упутства за обухватно и примерено хришћанско опхођење са децом. Та тематика, и поред тога што представља непрекидно, свакодневно искуство и изазов хришћанске вере, није заступљена у проповедима Цркве, јавни говор хришћана о томе није јасно богословски утемељен и то није предмет важнијих теолошких истраживања. Разлози за то могу се тражити у више праваци.

Питања одговорности

Неки тврде да се хришћанска етика православног света у прошлости углавном описивала у категоријама монашког искуства. Таква пракса је донекле разумљива, али с друге стране било је мало тумачења која се тичу искуства оних хришћана који живе у породицама и у свету. Узори свакодневног породичног живота верних сувише ретко су осликани у терминима православног подвигништва. То је један од начина да се објасни, не и оправда постојећи заостатак.

Осим тога, новија поколења Цркве живе у времену када се људи у свету суочавају са великим бројем противречности. Ситуација човека и одрастања деце у савременом свету позива на један веома озбиљан духовни приступ, кудикамо темељнији него што је то било потребно у прошлости, када су људи били заштићени постојаним стандардима патријархалних друштвених уређења. Мада је ослобођење од тих категорија у извесном смислу изазов, па и предност савремених хришћана, њима свакако предстоји улазак у једну оштру духовну борбу за аутентично свећочење Христа данашњем чове-



Фото: Радивој Мачковић

чанству. Многи од њих стоје као хипнотисани пред том могућношћу, немајући доволно одважности да се суоче са дилемама свог актуелног духовног искуства.

На жалост, ни у духовној литератури па ни у црквеној речитости у целини данас нису постављена многа битна питања која се тичу одговорности одраслих људи у опхођењу са децом: питања одговорног родитељства, питање васпитања и, шире посматрано, православних хришћанских односа са децом. Чини се да услед одређених унутрашњих блокада у служби Божје

речи нема доволно одговора на проблеме одрастања савремене деце. Данас је потребно повести читаву кампању освешћивања и анимирања црквене јавности на теме Христове љубави, хришћанског васпитања и педагогије, људског греха и проблема ауторитета, православног подвига одраслих и молитве за децу. Ово су теме које се односе на свакодневни животни опит православних хришћана и о њиховој важности се не може расправљати.

У следећем броју:
Христова љубав у односима са децом

Нови пројекат Епархије западноамеричке

Веб–сајт о оцу Стаматису Склирису

Александар Милојков

Право место за љубитеље иконографије и сликарства и право место за упознавање са стваралаштвом оца Стаматиса Склириса на овом пољу

На интернет адреси <http://www.holyicon.org> налази се нешто заиста ново када су упитању веб–сајтови православног садржаја. Ради се о пројекту Западноамеричке епархије, презентацији иконописања и сликарства оца Стаматиса Склириса. Уредник сајта је Епископ Максим (Васиљевић), а веб–дизајнер Владимир Аћимовић. Колико нам је познато, када је упитању наша помесна Црква, ово је први пут да један епископ наше помесне Цркве узима активно уредничко учешће на једном веб–сајту. Сајт је новина и по томе што представља до сада најопсежнију онлајн–базу података радова једног православног иконописца и сликара.

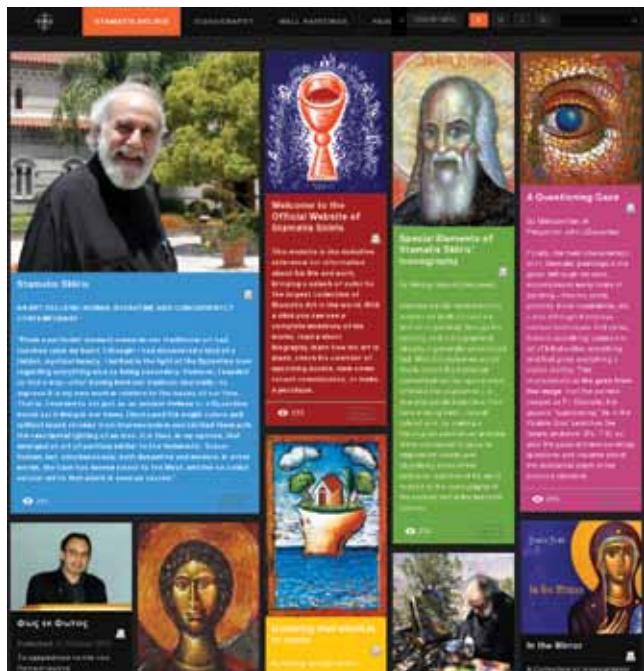
Цео сајт функционише као илустрована збирка повезаних интернет–страница, слика, видеа и осталих дигиталних додатака који су на серверу Западноамеричке епархије. Овај званични сајт, посвећен оцу Стаматису, веома је креативно дизајниран. Категорије података смештене су у падајућем менију, што омогућава брз и једноставан преглед и приступ садржајима. На првој страници се налазе осим добро дошлице и стручни текстови о иконопису и сликарству оца Стаматиса. У добро дошлици посетилац сајта ће се упознati са главним информацијама и садржајима. Уз истичање да сајт представља референцу о информацијама о животу и раду оца Стаматиса, ту су и друге

информације у које уводи добро дошлица, попут пописа радова оца Стаматиса, кратке биографије, календара будућих дешавања и могућности куповине икона и слика. Уз све то стоји и напомена да би се културни пројекат оца Стаматиса могао назвати „најопсежнијим хришћанским и грчко–римским даром савременом човеку, са мотом: *Лейота као лицио присусство ће сасиши свет*.“ Реченица која, по нашем мишљењу, показује схватање, место и улогу уметности и лепог у православном погледу на свет.

О сликарству и иконопису оца Стаматиса, на првој страници се могу наћи тезе угледних православних теолога, као и личности из света уметности, на енглеском и делом на грчком језику. Текстови пружају гледишта са позиције, да је тако назовемо, теорије и историје уметности, али (то бисмо истакли као посебно важно и инспиративно) и са позиције теологије. Ту су текстови Митрополита Јована Зизуласа, епископа Максима Васиљевића, Игнatiја Мидића и Атанасија Јевтића, као и академског сликара Косте Брадића. Затим, ту је и стручни приказ Стаматисових дела из пера историчара уметности Маноса Стефанидиса, професора Универзитета у Атини, као и текстови самог оца Стаматиса и других компетентних личности. Дакле, уводна страница нам на најбољи могући начин презентује оно

што уметност оца Стаматиса јесте – богословље у бојама. То ће и сам отац Стаматис потврдити у једној реченици, на видеу који се налази на овом сајту, рекавши: „Сликање иконе личи на свештениково служење Литургије.“ Ради се о идентичном ставу о Богу, како даље каже отац Стаматис – свештеник, иконописац и лекар. То је став, додајемо ми, служења и односа, став заједнице и заједничарења. Једном речју, тај став је биће, постојање као конкретни догађај – Црква Божија. Отуда иконописац није само уметник и сликар већ и литург и богослов. Иконопис је, тако, уметност којој је циљ благодарење и богословствовање. Као што богословствовања нема мимо Тела Богослова (Христа, Патрослова), тако ни иконе нема изван Иконе – изван Свете Литургије, Цркве Божије, благодарственог сабрања као иконе Царства Божијег, како то објашњава Епископ Игнatiје Мидић у свом тексту на првој страници сајта. Управо на ово, рекли бисмо, христолошко–литургијско утемељење иконе и иконописања указују нам горње речи оца Стаматиса.

У текстовима на уводној страници наћи ће се и констатација о сликарству и иконопису оца Стаматиса као једној синтези грчко–римског, византијског и савременог сликарства. Са друге стране, отац Стаматис ће рећи да је икона „најmodернија умет-



ност". Икона није нешто што долази из прошлости, па да је као антиквитет треба само целивати. Икона је савремена јер показује оно што ће доћи – Есхатон, Царство Божије, обоженог человека. Отуда, како даље објашњава отац Стаматис у видео–снимку на сајту, икона успоставља и нове стандарде у сликарству. Стари Грци су стварали тродимензионалне статуе. Икона уводи четврту димензију. То је димензија вакрењења и бесмртности. Димензија човекове близине Богу. Све је на њима јасно и близу очију посматрача. Ништа није мутно и у другом плану. Сенка, светлост, перспектива – питања за која се зајимао антички грчки ум, добила су у хришћанству онтологијске одговоре. Антика је, каже отац Стаматис, имала мудрост, али и тугу због смрти. Хришћанска мудрост доноси радост, „јер схвата да постоји живот“. Радост истинитог живота, изражена на иконама кроз живот боја, кроз поглед и израз лица. Човек слободан од греха и смрти. Свет слободан од сваке нужности. Иконографија ће ту слободу, објашњава отац Стаматис, показати кроз одсуство природних законитости.

Радост и слобода, као животни атрибути истинитог человека ко-

јег, као прозор у оно што долази, опријестљује и покazuје икону. На сајту ћемо чути и важну опаску оца Стаматиса онима који се занимају за иконографију: „Уколико икона садржи сентименталност и тугу, њен аутор није добар иконописац.“ Ово треба имати у виду, чак и онда ако се иконопишу тужне scene, попут гробља и изласка мироносци на Христов гроб, закључује отац Стаматис. И управо је овај, да га тако назовемо, канон иконографије присутан у стваралаштву отаца Стаматиса Склириса.

На сајту се могу погледати, пољејене уредно и прегледно по страницама којима се приступа из менија, иконе, видно сликарство (фрескопис), слике и цртежи. Опет, главне категорије у менију садрже поткатегорије. Тако, у категорији „иконе“ налазимо поткатегорије: Архетип (иконе Господње), Свесвета, Заједница Светих, Празници... али и интересантан кутак назван „Процес сликања“, где се кроз приказ иконе у различитим фазама настанка могу сазнати извесне иконографске технике. У категорији „видног сликарства“ налазимо фрескописа отаца Стаматиса у многим православним храмовима, међу којима и Храм Светог Максима Исповедника у Костолцу. У категорији „слика“ налазе се дела груписана као: Византија и постмодерне теме, Експресионизам, Простор–време, Природа и др. У категорији „цртежа“ имамо поднаслове: Псалтир, Људи, Светитељи, Црква, Природа и Животиње.

Осим што је креативан и привлачан, сајт је необично информативан. У плану је да свака икона и слика у будућности имају (а многе већ и имају) следеће податке: техника, подлога, година и место настанка, димензије, садашњи власник и сл. У менију се налази и страница преко које је могуће обавити онлајн–куповину слика отаца Стаматиса. Опет и ту сваки приказ пружа корисне податке о свакој слици.

Све у свему, један јако интересантан пројекат Епископа Максима (Васиљевића) и Западноамеричке епархије. Право место за љубитеље иконографије и сликарства и право место за упознавање са стваралаштвом отаца Стаматиса Склириса на овом пољу. Не треба помињати да ће сајт бити редовно ажуриран, тако да ће они који желе да прате стваралаштво отаца Стаматиса то овде моћи и да учине. Заиста, незаobilazno место на интернету за оне који воле уметност и за оне који воле теологију. Да виде, науче или буду инспирисани на критику и коментар гледајући иконе и слике отаца Стаматиса, имају прилику и једни и други. Уметност која ће много рећи онима који желе и имају снаге да трагају и испитују. Са таквим императивом смо и разгледали овај дивни сајт. Оно што нам је лично запало за око на иконама отаца Стаматиса су управо очи, широки поглед који загледан трага и испитује, како је тај детаљ именовао и Митрополит Јован Зизујас у свом тексту који се налази на сајту (*A Questioning Gaze*). Поглед који „испитује срца“ (Пс. 7, 9). Поглед који је живо загледан у Оног који „испитује срца“. Загледан у сусрет који долази. Управо тај поглед на иконама отаца Стаматиса покazuје оно што иконе стварно јесу – сусрет и присуство Оног који долази. Сада и овде али још увек не. Баш као и Икона којом сада живимо том Будућом Истином – Света Литургија.

– Теологија и култура у дијалогу (1) –

Однос хришћанства и културе

Протојереј Александар Михаиловић

Прошло је много времена од када је Црква битно утицала и обликовала културу народа унутар којег је постојала. Не треба подсећати на допринос који је дала европској цивилизацији формирањем нових вредности живота. Позната максима – *Primum vivere dein philosophari* (*Најпре живеши, онда философираши*) могла би се обрнути у – *Најпре философираши, онда живеши*.

Сходно овој максими, потребно је најпре свој живот утемељити на непролазним вредностима, те потом обликовати и формирати односе са другим људима и светом који нас окружује, тј. постојати као биће од вредности и за вредности. Црква је управо то чинила, утемељивала је фундаменталне животне „принципе“, што је за последицу имало јак утицај на све аспекте живота и културе.

Захваљујући духу секуларизма, хипертрофиране технократије и роботизованог антропоцентризма, хришћанство је маргинализовано и доведено у културни ђорсокак. Тога смо свесни како ми у Србији, тако и наши савременици у Европи. Као да је утихнуо талас вапајне жеђи за Богом код наших стваралаца и културних посленика који се дао назрети кризних и граничних 90-их година XX века. Комплементарне споне као да су покидане, те је нестало трагања за надахнућем „свише“ у културним, научним, књижевним, уметничким и философским прегнућима наших стваралаца.

Хришћанство се јавило као нова култура, уколико културу схватимо као неговање нових односа, гајење виших племенитих стремљења, богословским речником речено – новог односа човека и космоса са Богом, како је то остварено у Христу. Црква се развија у истрошеном и окоштлом свету антике, који је своје сопствене животне и културне вредности потпуно напустио. Криза ондашње грчко-римске цивилизације погодовала је утемељењу новог друштвеног поретка попут хришћанства, тј. Цркве. Управо криза (друштвена, државна, културна, људска...) представља погодно тле за рађање нечег новог, непоновљивог. Катастрофичност, распадање и пропадање за последицу имају или потпуно ишчезнуће или спас.

Црква у IV веку преображава дух антике (јелинску културу, римско законодавство...), чувајући њене позитивне садржаје, уз поштовање свих цивилизацијских доприноса. Теологија говори језиком свога времена и обраћа се људима своје епохе, успоставља конструктивни и стваралачки дијалог са тадашњим светом културе, формира нове „принципе“, не укидајући позитивне, здраве садржаје у науци, философији, уметности и архитектури.

Основна порука тадашње Цркве била је есхатолошка. То је новина откривена антици доласком Христа у свет. По речима Јеванђеља, почиње ново доба и светски поредак, успоставља се нови однос између Бога и човека, у шта је укључена и сва творевина.

Време „када времена више неће бити“ рађа „зору тајанственог Дана“, ново Сунце и нову еру. Стари Рим, стара Атина и стари Јерусалим претопљени су, попут алхемијског метала, у нови елемент, у златни, нови Јерусалим, јер је Месија, којег су наговештавали библијски пророци, већ дошао и основао Нови Израиль. Теологија се обраћа култури не са циљем да влада (попут средњовековног схоластичког модела *ancilla theologiae*) или да намеће „поглед на свет“, већ да стваралачки повеже све аспекте постојања у јединствени холистички спој, ради сједињења у Христу.

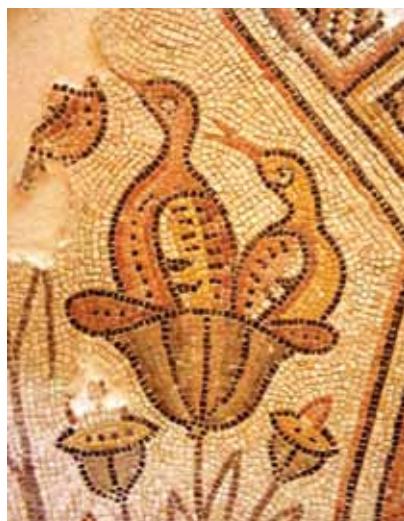
Каква је данас ситуација у Србији? Да ли је као у време антике? Можемо слободно рећи да, што се културе тиче, она као да не мари много за савремену теологију наше Цркве. Да ли је уопште култури у Србији потребан Бог, питамо се? Да би преживела, она (култура) треба да изађе из локалних и провинцијалних оквира. Њене вредности треба да су такве да дотичу сваког човека, како прошлости тако и будућности, другим речима, потребни су јој универзални и свеобухватни садржаји. Само у том случају може доћи до рецепције од стране других култура, које ће у њој препознати општјељудске и свевремене вредности као сопствену својину и међународно добро. Зашто данас, на пример, Хомера и Достојевског преводе у читавом свету? Да ли зато што су Јелин или Рус или због тога што у њиховим делима свако из сваке нације и времена може препозна-

ти нешто универзално и дубоко људско. Њихова дела се прихватају јер се обраћају човеку који има интернационални проблем, а који може решити само интернационална вредност. Хомера и Достојевског није прегазило време, нити ће их никада прегазити, јер нису писали из локалних и провинцијских обзира и ради себе, већ су стварали суочавајући се са проблемом човека као таквог.

Конструктивни дијалог између теолога и наших значајних научника, философа, нешто мање уметника, још није квалитетно изграђен. Обе стране се затварају у одвојене специјалистичке сфере и не обазиру се једна на другу. Данашње богословље, попут оног у време јелинизма, требало би да узме у обзор савремена тумачења човека и природе, допринесе њивом даљем развоју и повеже их са Богом. С друге стране, физика, осим што маргинализује, има шта и да научи од богословља о стварању света ни из чега, о пореклу материје и судбини космоса. Одговор на њен изазов још се није појавио од стране Цркве.

Слично је и са модерном биологијом, генетским инжењерингом, медицинском и био-етиком. Ни од теологије, нити, пак, медицине, не долази до плодне иницијативе, а требало би будући да се обе баве човеком. Из Цркве имамо, углавном моралистичко-турпске придијеке поводом клонирања, трансплантије генетског материјала, абортуса, еутаназије, загађености, без онтолошког новог приступа, објашњења и решења. Веза медицине са Црквом своди се на индивидуалне односе лекара или медицинске установе поводом неког обичаја, најчешће крсне славе те институције или, пак, на посете свештеника болесницима, што је, наравно, потребно, али овде је реч о креативном, научном утицају теологије на медицину и обратно, о чему данас нема ни говора. Треба ли подсећати да је теологија родила науку, као и да су њени оснивачи – Га-

лилео, Њутн, Кеплер или Коперник, били теолози. Први европски универзитети, попут Сорбоне, Болоње, Фиренце или Оксфорда, били су при црквама и манастирима. Истина којој обе теже (теологија и наука) обједињавала их је у складну целину. Дете се, међутим, одвојило од мајке и до данас остало ван ње. На теологији је зато да укаже на истину, те да научне, философске и уметничке постулате о свету и човеку доведе у склад са учењем о Богу Који је уједињујућа истина.



Ранохришћански мозаик, базилика у Емаусу (Никополу);
фото: wikipedia.org

Данас у Србији Црква мало утиче на културу, да ли због отпора саме културе која се секуларизовала или због нечег другог? Као да се све завршило пре много векова и сада је на нама да само понављамо, копирамо и препричавамо старе обрасце и моделе. У време формирања тих истих културних образаца, људи Цркве били су и људи културе, желели су (и створили) један нови свет вредности који је усвојен од човечанства. То нису биле копије прошlostи, него оригинални садашњости, преображенi духом будућности и есхатона, ради спасења и довођења у једињицу са Богом. Тако су настале културна Византија, средњовековна Србија и хришћанска Европа, на чи-

јим културним обрасцима треба инсистирати и стваралачки их развијати. Црква треба да преображава културу у Србији, која није само наука, философија и уметност, већ сами живот, постојање и менталитет. У Србији влada криза менталитета, због које је теологија у обавези да делује преобрађајно и повеже је са Богом. Начета је и нагризена целовитост српске културе управо због маргинализовања хришћанских вредности. Зато култура у Србији треба да се отвори за ново усвајање теолошких ставова о слободи, јединици, есхатону, Евхаристији, Цркви, љубави, твари и њеној судбини, животу, стваралаштву, достојанству, толеранцији – тих старих постулата теологије, које ова чува иза затворених врата Цркве.

Како се плодотворно повезати? Одговор није лако дати јер је пред нама проблем односа Цркве и света. По Јеванђељу, Црква није од овога света, али је у њему и зато не може бити интровертна, будући да носи васељенску истину која „покрива“ све сегменте постојања, те њена „улога“ није декоративна, него конститутивна по културу у којој живи. Свет се, стога, не може сам од себе изградити, већ је потребно стваралачки „утицати“ на његово ново обликовање, поштујући неминован отпор који порађа његова слобода.

Хришћанство није тек једна од светских религија, није ни политички систем, али, ипак, веома мало утиче на друштво као такво, поготово у данашњој, доминантној евро-америчкој цивилизацији.

Овим светом, поготово културом, управљају друге силе стране Цркви. Да ли се тада треба повући у гето и на маргину свих токова XXI века или отићи у другу крајност – трчати и удварати се овом свету како бисмо га придобили? Шта учинити, има ли решења и излаза?

— наставиће се —



Православна мисија Оаза



Yземљама тзв. Трећег света, земљама у којима се живот живи другачије, где страхоте грађанских ратова представљају свакодневицу, а питање преживљавања – једину константу у 24 часа било ког дана, под покровитељством Православне Александријске Патријаршије, Аустралијанац грчког порекла, о. Теми Адамопулос, пре десет година основао је Православну мисију у Сијера Леонеу.

Само гледајући фотографије на којима су „залеђени“ тренуци живота у овој западноафричкој земљи остајемо запитани... Да ли су наши проблеми баш тако велики, тако моћни? И наравно да се можемо руководити оном народном – свакоме је његова мука највећа – или – и од овога има горе – али да ли је то и хришћански одговор на питања која „вичу“ право у лице са сваке слике?

Зато је улога православне мисије у овој земљи тако важна, суштинска. Она се бори да најугроженијим становницима обезбеди нешто хране, воде, здравствену заштиту... И када претекне времена после решавања питања физичког опстанка, мисија нуди образовање, духовну потпору једном речју – наду, оазу наде. Изграђена је црква, свакодневно се богослужи, Сијералеонци су рукоположени у свештене чинове а све под духовним вођством о. Темија.

Ходајући сиротињским четвртима Фритауна, престонице ове сиромашне западноафричке земље, Андрија Радан је шокиран. „Увек сам сиромашне четврти замишљао као места са ограниченим трајањем, без постојаности, само као тренутне животне околности, којих ће се њихови становници моћи ускоро ослободити. Али, људи се овде рађају, живе, и умиру у незамисливим условима живота, без наде да ће се стање икада поправити.“

Андрија, Дијана и Симеона су тренутно у Африци. Његово Пресветено Владика аустралијско-новозеландски Г. Иринеј им је дао свој благослов да бораве у Православној мисији у Сијера Леонеу оази наде у земљи која с муком покушава да надживи незамисливе страхоте грађанског рата и његових погубних последица. Троје младих из Сиднеја са огромном неверицом прихватају већину ствари са којима се суочавају. Потресно је. Али, искусили су и неописиву радост; срца су им освојила локална деца.



Фотографије: <http://www.flickr.com/photos/socausnz/>

у Сијера Леонеу наде

„Немогуће је да се не заљубиш у свако од ове деце, каже нам Симеона Радан. „Има толико деце у Сијера Леонеу, и сви нас са та квим узбуђењем и радошћу дочекују да скоро заборавиш на све остало. Осмех им је 'од ува до ува', опчињени су бојом наше коже и косе и, наравно, нашим камерама. Скачу од среће, држе те за руке, грле те и прате куд год да идеш“, пише Симеона која је одушевљена приликом да буде учитељица у једној од две школе којима руководи Православна мисија у Фритауну.

Ова мисија основала је и здравствену клинику и прихватни центар за инвалиде у овом граду.

Дијана Мачинко је квалификована медицинска сестра која као волонтер помаже у раду клинике. „Огромне су потребе за здравственом негом, лековима, ортопедским помагалима и другом медицинском опремом, и од непроцењиве важности, с обзиром на мноштво оних са тешким физичким повредама и инвалидитетом. Људи са телесним недостатцима маргинализовани су у друштву, о њима нико не брине, једино Православна мисија овим несрећницима пружа неку помоћ, и наду, у земљи парализаној разним недаћама“, каже Дијана.

Андрија је нарочито потресен сценама са којима се сусреће разносећи помоћ у храни породицама по сиротињским насељима.

Његово Преосвештенство Владика Иринеј сматра да су лична искуства волонтера, Андрије, Дијане и Симеоне, у приказивању ове трагичне приче од суштинског значаја за све нас. Ретки су међу на ма они који знају било шта о постојању и мисионарском раду Православне Цркве у Африци. Нажалост, још мање је оних који помажу напоре наше Цркве у овом мисионарском раду. Православна мисија у Сијера Леонеу већ је заслужила поштовање свих у Фритауну. Целокупан износ, свих сто процената прилога сакупљених на било којем крају планете служи искључиво за потребе Мисије, захваљујући чињеници да неколицина добровољаца врши сав посао око додељивања помоћи сваки цент буде употребљен за рад Мисије и упућен онима о којима ова мисија води бригу.

Извор: Мишройолија аустралијско-новозеландска



Поводом драме азиланата у Србији

Странац бијах, и не примисте ме

Презвашер мр Александар Ђаковац

Хоћемо ли и ми рећи: „Господе, када те видјесмо странца
и не послужисмо ти?“

Већ месецима траје агонија избеглих из Сирије и других ратом захваћених подручја. У избегличким центрима нема довољно места, па је стотине избеглих и прогнаних спавало на отвореном. Обезбеђен им је један оброк дневно. Када се температура спустила испод нуле и почeo да пада први снег, државна власт је била принуђена да нешто учини како се људи не би посмрзвали. Стављени су у аутобусе – а онда је почела трагедија. Њихова телесна а наша духовна. Од места до места, од села до села није се могao наћи онај ко ће странца примити. Не у своју кућу и не о свом трошку. Нису дозволили ни да их други прими, јер сумњају, јер подозревају, јер се плаше. Но, „страх човјеку кања образ често“ – како је писао Његош. Ови странци и невољни путници, сатима су у аутобусима седели јер су путеви били блокирани. Када су напокон смештени у неке старе

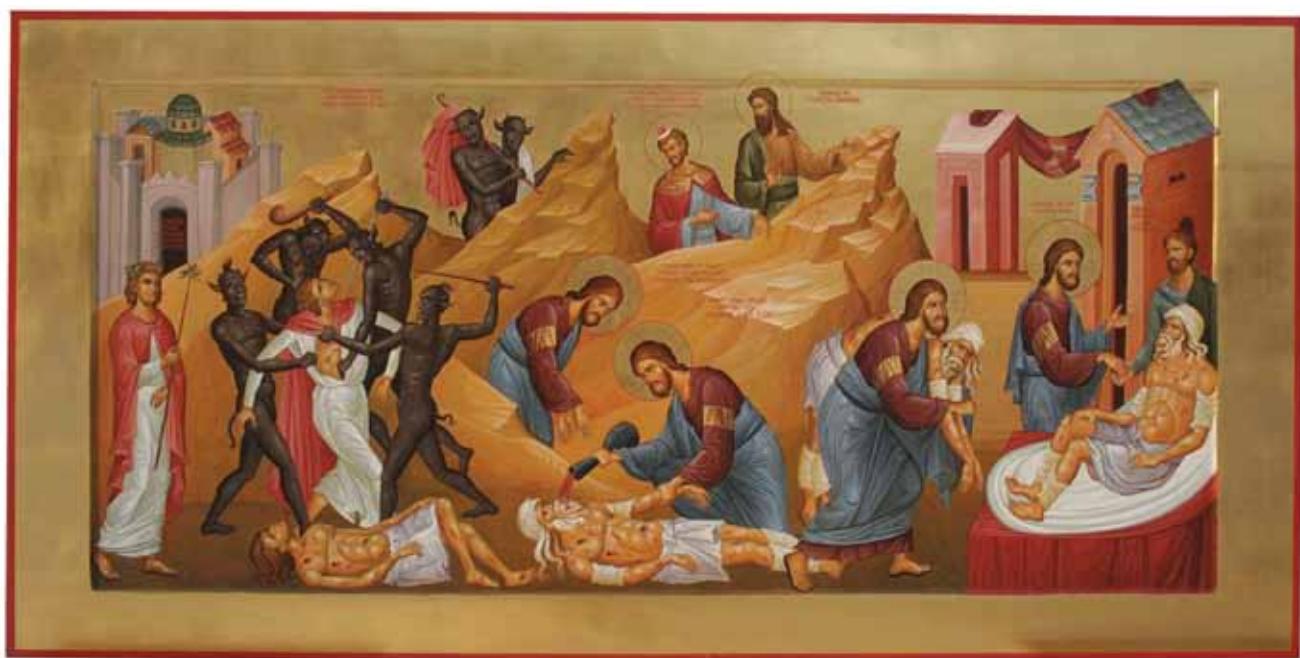
куће, мештани су блокирали прилазе да им се не може испоручити храна, не би ли их тако отерали.

Може ли наша хришћанска савест остати мирна, можемо ли преко свега прећи ћутке? Или нас Реч Господња нагони да упозоримо оне који греше и чине безакоње, када преко пророка говори: „Кад речем безбожнику: погинућеш, а ти га не опоменеш и не проговориш му да би одвратио безбожника од безбожнога пута његова, да би га сачувао у животу, онај ће безбожник погинути са својега безакоња; али ћу крв његову искати из твојих рук“ (Јез. 3, 18).

Сетимо се да ће Христос Цар Славе доћи да суди живима и мртвима. Сам нам Господ сведочи: „Тада ће рећи и онима што му стоје с лијеве стране: Идите од мене, проклети, у огањ вјечни који је припремљен ћаволу и анђелима његовим. Јер огладњех, и не дадосте ми да једем; ожедњех,

и не напојисте ме; Странац бијах, и не примисте ме; наг бијах, и не одјенусте ме; болестан и у тамници бијах, и не посјетисте ме. Тад ће му одговорити и они говорећи: Господе, када те видјесмо гладна или жедна, или странца или нага, или болесна или у тамници, и не послужисмо ти? Тада ће им одговорити говорећи: Заиста вам кажем: кад не учинисте једноме од ових најмањих, ни мени не учинисте“ (Мт. 25, 41–45). Шта ћемо тада учинити? Хоћемо ли и ми рећи: „Господе, када те видјесмо странца и не послужисмо ти?“ Или још горе, не само да странцу нисмо послужили него смо то и другима бранили. *O tempora, o mores!*

Није много времена прошло од када су се реке избеглих и прогнаних наших сународника сливале према Србији али и разливале по читавом свету. Како смо се тада усрдно молили да тамо где иду буду добро примљени, јер нису отишли из



Савремена иконографска представа
приче о Милосрдном Самарјанину
(фото: www.doxologia.ro)

обести већ од невоље и муке. Тако и ови дошљаци који нама дођоше, нису дошли из обести већ од невоље и муке. Господ говори народу Израиљевом: „Дошљаке не жалости, јер ви знаете кака је душа дошљаку, јер сте били дошљаци у земљи Мисирској“ (2 Мој. 23, 9). И ми знамо каква је душа дошљаку јер су многи наши сународници и сродници и данас дошљаци у многим земљама света. Или смо то заборавили? Больје би било да нисмо – или ако и јесмо да се подсетимо и поправимо и опоменемо речи Господа Који вели: „Проклет да је који би изврнуо правицу дошљаку, сироти или удовици. А сав народ нека рече: амин“ (5 Мој. 27, 19).

Дух саможивости, дух се-
бичности и ускогрудости за-
владао је нама. Погрешно би
било кривицу свалити само на
мештане који су ове дошљаке
отерали, јер право је питање
шта би било да су дошли у наш
крај? Како бисмо се ми поне-

ли? Одговорност је на свима нама који се зовемо хришћанским именом. Како ћемо се Богу молити ако зло чинимо невољнима? Како ћемо крсну славу славити у топлом дому ако се људи који нама дођоше смрзавају и гладују? Као да се пророк Језекиљ нама обраћа када каже: „Народ земаљски вара и отима, и сиро-

Може ли наша
хришћанска савест
остати мирна, можемо
ли преко свега
прећи ћутке?

маху и убогоме чини насиље,
и дошљаку чини криво“ (Јез.
22, 29). Народ смо који је из-
недрио мноштво светих који
стоје пред Господом, будимо
достојни тог позвања. Не тра-
жи се од нас да будемо попут
праведног Јова који сведочи:

„Странац није ноћивао на по-
љу; врата своја отворао сам
путнику“ (Јов 31, 32). Од нас
се тражи само да ништа не чи-
нимо – можда ћемо се и тиме
оправдати. Таква су времена
дошла, да не чинити ништа
постаје добро, јер када се чини
зло се чини.

Ето како се од нас мало тра-
жи, а како нам је и то мало не-
достижно. Не морамо да до-
шљацима отворимо врата сво-
га дома као праведни Јов, али
бараме не бранимо да их други
прими. Не морамо са стран-
цима да поделимо кору хлеба,
али макар не спречавајмо да
их други на храни. Не морамо
попут Лота својим животом да
бранимо дошљаке, али немој-
мо бити међу онима који их
злостављају. Ако не можемо да
будемо свети, бараме не будимо
злочинци.

Страдања хришћана у савременом свету

Хришћани пате и у Либији

гр Александар Раковић

Тачни подаци о броју либијских хришћана не постоје а процене говоре о 100.000 до 450.000.

Највећу групу хришћана у Либији чине Копти који су на том простору били присутни пре доласка Арапа, а по броју их следе римокатолици. У Либији живи и мањи број англиканаца, православаца и других хришћана.

Као и у другим земљама које су биле изложене такозваном „Арапском пролећу“ и Либија је сведок најновијих напада на хришћане након свргавања претходне социјалистичке власти.

Либија има нешто више од шест милиона становника. Тачни подаци о броју либијских хришћана не постоје а процене говоре о 100.000 до 450.000, иако је висока бројка од скоро пола милиона заиста мало вероватна. Треба се задржати на проценама које се крећу између 100.000 и 200.000 хришћана односно највише око 3% либијске популације.

Дакле, проценат хришћана у Либији знатно је мањи него што су били проценти хришћана у Ираку, Сирији и Египту пре почетка такозваног „Арапског пролећа“ или је процес истоветан и стога на то треба обратити истоветну пажњу.

Највећу групу хришћана у Либији чине Копти који су на том простору били присутни пре доласка Арапа, а по броју их следе римокатолици. У Либији живи и мањи број англиканаца, православаца и других хришћана.

Коптска црква у Либији део је јединствене дохалкидонске Коптске цркве са седиштем у Александрији. Активни су коптски храмови у Триполију, Бенгазију и Мисрати. Римокатоличка црква у Либији је подељена на апостолске викаријате у Бенгазију, Дерни и Триполију и апостолску префектуру у Мисрати. Храмове у Либији такође имају Англиканска црква и Грчка Православна Црква.

Након свргавања монархије, на чело Либије је 1969. дошао Муамер ел Гадафи, најчешће познат и као пуковник Гадафи. За његове дуге владавине (1969–2011) Либија је била социјалистичка држава, арапска република и један од најугледнијих чланова Покрета несврстаних.

У време Гадафијеве владавине извршено је широко описано измињавање Либијаца, уложене је доста новца у високо образовање, па се сматра да је сваки четврти грађанин Либије био факултетски образован. Иначе су образовање и здравствене услуге били бесплатни, такође су бесплатни били струја, вода и гас, давани су бескаматни

кредити, младим брачним паровима држава је додељивала стан или кућу, посао се након завршене школе лако проналазио или се нудила компензација у еквивалентној плати уколико неко није имао срећу да одмах добије посао.

У Либији током Гадафијеве владавине нису ометана верска права, а хришћани нису били изложени нити притисцима нити прогону. Напротив, Гадафијева рука је гушила сваку врсту екстремизма а посебно се обрушила на радикалне исламисте. Хиљаде радикалних исламиста су током Гадафијеве владавине били у затвору.

Као и другде у арапском свету где су на власти били секуларни и социјалистички режими, и Либија је 2011. годину дочекала у такозваном „демократском буђењу“ против диктатуре, у овом случају против Гадафија. Протести су почели у фебруару 2011. а већ у марту 2011. међународне снаге предвођене Сједињеним Америчким Државама, Француском и Великом Британијом започеле су бомбардовање Либије како би, заједно са исламистичком и

Нападнута грчка црква у Триполију коју обезбеђују вреће с песком (фото: theorthodoxchurch.info)



Запаљена коптска црква у Бенгазију (фото: www.coptichistory.org)



другом опозицијом, омогућиле свргавање Гадафијеве власти. Либија се нашла у пламену грађанског рата који је трајао током читаве године а кулминацију је доживео јавним линчом либијског лидера Muамера ел Гадафија који је погубљен пред очима читавог света.

Подсетимо се да је пуковник Гадафи био искрени пријатељ званичног Београда, односно Југославије и Србије.

Док је на такозваним слободним изборима организованим у Тунису и Египту, након свргавања Бена Алија и Хоснија Мубарака, победило Муслиманско братство, насупрот томе у Либији ова панисламистичка ор-

ганизација није остварила победу. Но, то не значи да радикални исламизам у постгладијевој ери није добио на замаху.

Напади на хришћане са смртним исходом су чести а још чешће је затварање хришћана у затворе због наводног прозелитизма. Осврнимо се на само неке примере: током 2013. убијено је неколико Копта у Мисрати, Дерни и другде; нападнута су коптска црква у Бенгазију која је страдала у пламену и римокатолички свештеник у Триполију; чак 100 Копта је ухапшено због прозелитизма а из истих разлога ухапшена су и четири протестанта; грчка црква у Триполију је затворена пошто је нападнут свештеник који је потом враћен у Грчку, на грчки храм је пуцано, поломљене су иконе, спаљене заставе Грчке и Кипра; коптска црква у Триполију је под сталним по-

Безбедност хришћана у Либији истоветна је као и у другим земљама које су биле жртве такозваног „Арапског пролећа“. Нема безбедности, а велико је питање има ли будућности.

лицијским обезбеђењем; неки коптски свештеници су takoђе враћени у Египат; верници се после служби не задржавају по црквама већ ужурубано иду својим кућама, и тако даље. Притисак је огроман.

Подсетимо се и да су амерички амбасадор и тројица америчких дипломата убијени у исламистичком нападу у септембру 2012. у Бенгазију. Напада са смртним исходом има још широм Либије а честе мете су странци.

Посебно је интересантно да је за хапшења хришћана који су осумњичени за прозелитизам задужено Министарство војске Либије односно тамошња Канцеларија за превентивну безбедност чији је задатак да штити исламску културу Либије.

Либијске власти су објавиле да су, наводно, заплениле 55.000 Библија на енглеском и арапском језику што се сматра недозвољеним прозелитизmom.

Дакле, безбедност хришћана у Либији истоветна је као и у другим земљама које су биле жртве такозваног „Арапског пролећа“. Нема безбедности, а велико је питање има ли будућности.

Северна Африка је некада била хришћанска земља. Данас то више није, а шта ће бити са остацима остатака хришћанске културе у Либији остаје да се види. Нећемо дugo чекати на епилог. Реч је вероватно о годинама, а не деценијама.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма



Сцене из приче о блудном сину, слоновача, око 1330–1350, Француска; фото: Walters Art Museum; извор: wikipedia.org

Прича о блудном сину (Лк. 15, 11–32)

(део други)

гр Предраг Драштиновић

Не престајући да буде парадигматска прича о снази покајања појединца, свемилостивом Богу и неосуђивању грешника, прича о блудном сину читана је и као алејоријски приказ историје сасвима. Врхунац историје спасења представља, по овом тумачењу, ревитализација односа Бога и незнабожаца и криза у односу Бога и изабраног народа.

Алегорија

У том смислу прича се састоји од низа метафора. Наводећи фигуре оца и два сина прича

у ствари тематизује однос Бога и два народа, незнабожаца и изабраног народа Израиља. Поступак млађег сина да затражи одвајање од оца, узимајући део очевине и одлазећи у „земљу далеку“ (15, 13) тумачи се као одвајање незнабожаца од Бога, њихово одбијање заједнице са Богом и тражење среће далеко од њега. Начин живота млађег сина метафора је за начин живота незнабожаца пошто су се одвојили од Бога: „[...] и онамо просу своје имање живећи развратно“ (15, 13). Одвојени од Бога незнабоши расипају дарове које су изврorno добили од Бога и живе развратно, односно

у идолопоклонству. Такав начин живота доводи млађег сина до оскудице и очаја, то јест незнабоши се налазе у очајном стању и безакоњу. Они немају Закон који би регулисао њихов однос према Богу, те стога живе у егзистенцијалном безизлазу. Судбина млађег сина после расутог имања је у ствари судбина незнабожаца који су обешчашћени, лишени људског достојанства (15, 15) и у константном стању духовне глади (15, 16). У стању дубоке кризе млађи син се присећа свога оца, односно свога порекла. Исто се догађа и са незнабошима који се покајани враћају Богу, одно-

сно Цркви. Отац прихвата своје покајано дете без икаквих услова, прихватајући га у потпуности као сина, не питајући где је био и шта је радио: „[...] и потрчавши, загрли га и пољуби“ (15, 20). На исти начин Бог прихвата покајане незнабошце без икаквих услова и они бивају спашени као синови. У том смислу Апостол Павле подсећа хришћане (из незнабоштва): „Јер не примисте духа ропства, да се опет бојите; него примисте Духа усиновљења, којим вичемо: Ава, Оче“ (Рим. 8, 15). Пријем сина од стране оца је израз његове велике радости: „Изнесите најлепшу хаљину и обуците га, и подајте му прстен на руку и обуђу на ноге и доведите теле угојено те закољите, да једемо и да се веселимо“ (15, 22–23). Голотиња сина се облачи у најлепшу одећу, његовом гладовању је крај. Тако бива и са уласком незнабошца у Цркву. Они се примају кроз крштење и учествују у благодатном животу Цркве кроз Евхаристију. Тако су најлепша одећа и теле угојено у ствари метафоре за крштење и Евхаристију. Овакав пријем млађег сина изненадио је и разочарао старијег који је све време уз оца, а да му овај никада није учинио такву част (15, 29–30). Како је могуће да је отац млађег брата безусловно примио назад као да се ништа није дододило? Реакција старијег сина идентична је реакцији једног дела јудеохришћана на пријем хришћана из незнабоштва у Цркву. За многе Јевреје који су постали хришћани било је недопустиво да хришћани из незнабоштва имају исти третман као они који су наследници Божијих обећања од самог почетка. Коначно, очигледна дилема старијег сина да ли да присуствује празничном обеду („А он се расрди и не хтеде да уђе“ 15, 28) идентична је са дилемом јудеохришћана, да ли треба или не треба да уче-

Голотиња сина се облачи у најлепшу одећу, његовом гладовању је крај. Тако бива и са уласком незнабошца у Цркву. Они се примају кроз крштење и учествују у благодатном животу Цркве кроз Евхаристију.

ствују у Евхаристији заједно са хришћанима из незнабоштва. Један такав случај опширно излаже Апостол Павле у Посланици Галатима, глава 2. Из Павловог схватања историје спасења може се закључити да и он сматра да пријем незнабошца у Цркву треба да се одвија без услова, односно без одређених законских пракси, с тим што Павле, за разлику од покајања које се акцентује у причи о блудном сину, у овом контексту наглашава пресудну улогу вере: „Па знајући да се човек не оправдава делима Закона, него вером Исуса Христа, и ми поверавасмо у Христа Исуса, да се оправдамо вером Христовом, а не делима Закона, јер се делима Закона ниједно тело неће оправдати“ (Гал. 2, 16).

Алегоријско читање?

Прича о блудном сину исприповедана је тако да буде *поучна*. Она кроз фиктивни догађај нуди одређене етичке парадигме које неумитно захтевају пренесено значење. У том погледу отац из приповести је метафора за Бога, млађи син метафора за грешника, старији са праведника. Зар ове метафоре нису довољне да прича испуни своји циљ који се састоји у моралној поуци: грешници су увек добродошли, довољно је само да освестре своје грешно стање и да се покају, док праведници треба да буду опрезни у доношењу судова о другима, пошто њихов „праведан“ живот може бити доведен у питање уколико се не уподобљавају

Богу и у његовој безграницкој љубави према грешницима који се кају. Има ли потребе да се ове недвосмислене метафоре продубљују? Питање које се поставља је да ли је алегоријско читање приче о блудном сину као приче о историји спасења могуће и оправдано? Да ли је оно непотребно компликовавање једне једноставне и јасне приче о сили личног покајања, безграницне љубави Божије и неосуђивању грешника? Чињеница је да у тексту Еванђеља по Луки прича није експлицитно алегоризована, као што је то на пример случај са причом о сејачу и семену (Лк. 8, 5–15, нарочито 8, 11: „А ова прича значи...“). Међутим, једно дубље разматрање Еванђеља по Луки и Дела апостолских који се сматрају једном јединственом литературном творевином, могу отворити могућност да се прича о блудном сину чита и као прича о историји спасења. Када тумач причу о блудном сину, нарочито детаље који се јављају у овој причи – а који се у једном непосредном читању не сматрају метафорама, већ пропратним описима који нису конститутивни за основну поруку – доведе у везу са појединим местима из Дела апостолских, стиче се утисак да Еванђелист Лука износи једну Христову причу која у себи носи потенцијал да буде читана као прича о историји спасења људског рода.

— наставиће се —

Ходочашће библијским светилиштима

Мамрија и Морија – светилишта обећања, искушавања и савеза

– први део –

Јован Блађојевић

Библијски писац сведочи да се Аврааму под мамријским храстом јавио Јахве, поновивши обећање да ће хананска земља припасти њему и његовим потомцима.

Већина богослужбених сре-дишта из доба праотаца Израиља повезују се са праоцем Авраамом и његовим унуком Јаковом. Авраамов син Исаак у приповестима Постања није нарочито истакнут. То важи и за његову култну праксу. Постоје, ипак, два култна средишта која су повезана са овим праоцем – Мамрија и Морија. У приповестима у којим се спомињу ове локације описују се кључни тренуци живота праоца Авраама, али је нагласак стављен на његовог сина Исаака, односно на његово рођење и жртвовање.

Мамрија

Мамријска равница је, географски, једна од најзначајнијих равница Палестине. Налазила се у близини древног града Хеврона и представљала је често обитавалиште Авраама, Исаака и Јакова. Колико је она чврсто повезана са праоцима Израиља сведочи и то што се у њој и данас налази Рамет ел Калил (Ramat el-Khalil) тј. „град пријатеља Божијег“ (тј. Авраама). У близини се налази гробница у којој су, према локалном чврстом предању, сахрањивани патријарси и њихове супруге (Пост. 23, 9–20; 25, 9). То потврђује, макар и посредно, култ-

Име „Аврам“ значи „увишиени отац“: оно је промењено у „Авраам“ тј. „увишиени отац многих (народа)“. У древнооријенталном свету име је било носилац идентитета, темељ личности и израз карактера. Неисказивост и увишеност Божија је приказана великом бројем божанских имена, док се промене имена библијских личности користе да означе драматичне промене у њиховим животима (види Пост. 17, 5; 32, 26–28). У случају праоца Авраама поменута промена имена је означила кризу егзистенције кроз коју је он прошао вером се ослањајући на Божије обећање о бројном потомству које је укључивало Исмаила, Мадијана и Исаака, свакако са потртавањем нарочите улоге потоњег у месијанском домостроју.

ни значај локације. Гробна пећина временом је постала значајно светилиште Јевреја (доцније муслимана и хришћана). Под „мамријским храстом“ (вероватно већ признатим „светим дрветом“) Авраам је „подигао олтар Господу“. Археолошка истраживања су потврдила да је Мамрија била значајно култно средиште, можда и најзначајније у читавој јужној Палестини, и да његова древност заиста досеже до доба праоца Авраама. Неки сматрају да је „мамријски храст“, у локалним предањима, сматран „пупком (средиштем) земље“ и да је био стециште бројних ходочасника. Можда је и Авраам био један од њих, библијски писац не говори о томе.

Уместо тога, библијски писац сведочи да се Аврааму ту, под мамријским храстом, јавио Ја-

хве поновивши обећање да ће хананска земља припасти њему и његовим потомцима. Ова теофанија је била један од најзначајнијих догађаја у животу праоца Авраама. Промена имена из „Аврам“ у „Авраам“ потврђује овакво схватање. На библијском Оријенту, наиме, промена имена је сугерисала и битне промене његовог карактера и бића. Истовремено, овом приликом је променом имена потврђена нарочита улога праоца у божанском плану (Пост. 17, 5).

Праотац Авраам је у хананској земљи ипак живео „као странац и дошљак“, под шаторима и у тешким условима. Једини део земље који је присвојио (тј. купио) било је гробно место за себе и своју породицу. У тој породици није имао биолошког потомка којим би му се наставила породична



Наручје Авраамово
(слева на десно:
Јаков, Исаак, Авраам),
рад руског средњовековног
иконописца Данила Црног,
фреска из око 1430. године ;
фото: www.drev-obraz.ru

лоза. То га, ипак, није поколебало јер је вером „чекао град, који има чврсте темеље, којем је творац и неимар Бог“ (Јевр. 11, 10), као и обећаног сина.

Библијски писац, у наставку приповести, сведочи да је Господ походио Аврааму у лицу тројице путника које је праотац угостио (Пост. 18, 1–8). Библијски писац полази од сцене древнооријенталног гостопримства, али је и надилази. Начин на који је Авраам примио путнике намернике, који су се појавили у тренутку који је за номаде могао да буде неугодан због уобичајених дневних обавеза, надилази обично гостопримство (чак и према источнојачким стандардима) и осликова поштовање које се показује веома угледним људима, па чак и надређеним господарима или њиховим изасланицима. Он се потрудио да дâ својим изненадним посетиоцима воду за уморне ноге, да им омогући одмор у хладовини вековног дрвета и освежење и окрепљење за тело. Авраам стоји пред гостима, дворећи их док они уживају у богато припремљеном обеду (Пост. 18, 8). Тиме се показује да је Авраам њихов долазак схватио као велику част, док писци Новог Завета у догађају препознају прст Промисла (Мт. 25, 35 уп. Јевр. 13, 2).

Према јеврејском предању, Аврааму су се јавили анђели (Михаило, Гаврило и Рафаило). Филон Александријски је отишао корак даље тврдећи да се у Мамрији Аврааму јавио сам Јахве окружен својим енергијама од којих је једна била Логос. Хришћански тумачи су ову нарацију додатно, мада не и без основе, разрадили препознавши у овом догађају јављање Свете Тројице. Православни иконописци, пре свега знаменити Андреј Рубљов, ову сцену су овековечили и она је постала основна сцена за приказивање Св. Тројице у православној иконографији.

Тајanstveni посетиоци откривају Аврааму да ће његова супруга Сара, која је већ била у позним годинама, наредне године родити сина, дете у којем ће му се „назвати семе“, односно испунити Божија савезна обећања (Пост. 18, 10). Ово је звучало невероватно, стога и није чудно што је Сара – која је прислушкивала разговор својег супруга и његових изненадних гостију – на ово најпре одговорила осмехом скепсе и сумње и речима, којима као да је желела да се заштити од новог разочарења: „Пошто сам остарила, сад ли ће ми доћи радост“ (Пост. 18, 12). Одговор који јој је упутио један од посетилаца речима „има ли што тешко Господу“ (Пост. 18, 13–14)

указао јој је колико је погрешно размишљати о Богу у категоријама људских ограничности. Можда су управо ове речи биле почетач Сариног преумљења који је учинио да се њена невера уздигне у веру, а осмех скепсе и сумње преобрази у осмех радости тако да је „чак и Сара“ вером „примила моћ да зачне“ (Јевр. 11, 11). Богојављење у Мамрији заправо се показује величанственим примером Божије моћи и његовог деловања које не мора увек да се супротиљудској логици, али је засигурно увек надилази.

У каснијим библијским приповестима Мамрија се спомиње само једном, и то у ширем географском смислу који је обухватао и оближња брда (Суд. 9, 37). У том контексту се спомиње тамошњи „луг“, вероватно скуп „светог дрвећа (храстова)“. Могуће је, дакле, да је ово велико светилиште из доба праоца Авраама веома брзо оскрнављено доминантном синкретистичко-идолатријском култном праксом и да због тога каснији библијски писци не говоре о њему, иако је под „мамријским храстом“ (вероватно локалним култним дрветом) Авраам доживео величанствујућу ангеломорфну теофанију.

— наставиће се —

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(четрнаести део)

др Александар Раковић

YМинистарству вера се нису предавали и 22. јуна 1920. су послали допис министру просвете у којем је поново сугерисано да би Карловачка богословија требало да прерасте у загребачки православни богословски факултет. У време јунских преписки и до краја 1920. године ова министарства држала су двојица демократа: министар вера Павле Маринковић и министар просвете Светозар Прибићевић. Током њихових мандата идеја је делимично реализована. Источно-православни богословски факултет Свеучилишта у Загребу је основан краљевским указом од 27. августа 1920., који је у Службеним новинама објављен 5. септембра 1920. Источно-православни богословски факултет није основан као настављач Карловачке богословије. Синод Карловачке митрополије није дао пристанак за трансфер којем је део Демократске странке посветио толико труда.

Пошто није прихватила прерастање у православни богословски факултет у Загребу,

Карловачка богословија је краљевским указом од 12. септембра 1920. обавезана да прекине редован рад. Министар Маринковић је сматрао да карловачке професоре, који су након указа остали без посла, треба запослити на Источно-православном богословском факултету у Загребу. Синод Карловачке митрополије је, услед новонастале ситуације, 21. септембра 1920. практично био принуђен да Земаљској влади у Загребу предложи свој наставни кадар за редовне професоре загребачког Источно-православног богословског факултета: Архимандрита др Викентија Вујића за црквено право, протопрезвитера Владана Максимовића за морално богословље, протопрезвитера Николу Ђурића за догматику, протопрезвитера др Димитрија Стефановића за Нови Завет, презвитера др Лазара Мирковића за литургику и протопрезвитера Јована Вучковића за пастирско богословље. Министри вера и просвете су замољени „осигурати представништву српске православне цркве према том факултете-

ту барем онолико исто права, колико има римокатоличка црква према римокатоличком факултету; те у ову сврху да се одреди, да чланови Матице факултетске имају уређење православног факултета устројити споразумно са Епископатом православне цркве“.

Максимовић је три године касније (1923) додатно осветлио покушај да се укидањем Карловачке богословије омогући Источно-православном богословском факултету у Загребу да започне рад. Он је устврдио како је 1920. године са Епископом Иларионом Зеремским предложио министру просвете и заступнику министра вера Светозару Прибићевићу да „поради на оснивању загребачког православног богословског факултета“. Прибићевић је потом „наредио“ Максимовићу „као вршиоцу дужности начелника у министарству вера, да састави један предлог за Министарски Савет о оснивању тога факултета“. Предлог је састављен у Прибићевићево име и у њему је тражено да се Карловачка богословија



Светозар Прибићевић

подигне у ранг православног богословског факултета Свеучилишта у Загребу, што је још 1919. подржала Земаљска влада Хрватске и Славоније. У Прибићевом предлогу, који је саставио Максимовић, о Карловачкој богословији је писало: „Слушаоци богословије имајући гимназијску матуру, а немајући могућности да у Богословији постигну факултетску квалификацију почеше напуштати ову и тако данас у све четири године Богословије има само 15 слушаоца, дакле тек 1/7 прописаног броја...“ Даље је речено да „нерационалном трошењу“ новца за ову богословију „ваља stati на пут и дати могућности нашој богословској омладини да стиче факултетску квалификацију уз мање издатке, што би се најбоље достигло пренашањем Богословије Карловачке као православног богословскога факултета на универзитет у Загреб“. „Оснивање православнога богословскога факултета нарочито на загребачком универзитету сматра се у црквеним круговима Митрополије

Карловачке за преко потребно, а важни разлози унутрашње државне, верско-просветне и националне политике категорички захтевају да се у Загребу оснује један православни просветно-верски центар, који ће имати задатак, осим онога као високе школе, да послужи великој идеји народнога уједињења и његова приближења и у верском погледу“. Максимовић (односно Прибићевић) је предложио да у случају повољног исхода београдска Богословија Светог Саве буде измештена у Сремске Карловце или да се у зграду интерната Карловачке богословије, коју би откупила држава, усели интернат Карловачке гимназије. Од овог новца датог за откуп зграде био би подигнут интернат у Загребу. Овим је закључен предлог о којем је Максимовић затим рекао: „Министарски Савет усвојио је деломично овај предлог те је заиста високим краљевским Указом основан богословски факултет у Загребу, а богословија Св. Саве из Београда пресељена у Српске Карловце. Чим је факултет у Загребу основан сви слушаоци бивше карловачке богословије уписали су се као студенти на овај факултет“.

Приликом оснивања Источно-православног богословског факултета већ су именована тројица редовних професора: Владан Максимовић, Никола Ђурић и Димитрије Стевановић. Максимовић је постао први декан и са двојицом именованих колега сачинио је пословник и уредбу Источно-православног богословског факултета, које је потврдила Покрајинска влада Хрватске и Славоније. Максимовић је разрешен дужности в. д. начелника Православног одељења Министарства вера 5. јануара 1921. Повјереништво за просвету и вјере у Хрватској и

Славонији је 16. априла 1921. објавило привремени статут Источно-православног богословског факултета.

Међутим, прилике су подоста зависиле и од стања на Православном богословском факултету Универзитета у Београду и његовог утицаја. У лето 1921. београдски Весник Српске цркве је објавио да је на београдском Православном богословском факултету, који је током 1920/21. држао наставу само за прву годину и требало је да се из године у годину развија, предавало само осам професора. Наставни кадар је требало повећавати да би се успоставила редовна настава за четири године студија. Весник Српске цркве је објавио и ово: „На случај, да се почетком идуће школске године не отвори пројектовани православни богословски факултет и на Универзитету у Загребу, попуниће се одмах састав наставничког колегијума београдског факултета и у идућој школској години радиће у њему све четири године...“ Савет београдског Православног богословског факултета је 24. јуна 1921. одлучио да због очекиваног, а мислило се и неминовног, укидања загребачког Источно-православног богословског факултета распише конкурс за нова наставничка места како би били предавани „сви предмети“ у школској 1921/22. години. У београдским круговима се очекивало да Православни богословски факултет успостави рад у пуном обиму само ако буде укинут загребачки Источно-православни богословски факултет.

— наставак у следећем броју —



– Поводом ненаучне и тенденциозне ТВ-серије
Разоткривене библијске тајне –

Још једно ‘разоткривање’ библијских тајни

Славиша Костић

Историјски канал (History channel) је у Сједињеним Америчким Државама половином новембра започео приказивање мини-серије *Разоткривене библијске тајне*. Реч је о серији која је помпезно најављивана. Двадесет и девет „врхунских“ научника који се баве библистиком, археологијом, историјом и религијским студијама разоткривају древне мистерије и дају одговоре на нека кључна питања везана за Библију: Ко су били њени писци? Колико је стара? Колико је тачна? Главни саветник ове серије, др Роберт Каргил, професор јеврејске књижевности и археологије Другог храма при одсеку религијских студија на Универзитету у Ајови, помпезно је изјавио *Хафиншон послу*: „Многи библијски налази су контроверзни због тога што су напротив неосновани или се заснивају на изјавама неких библиста типа: нашли смо Ковчег завета или клинове са Крста. Ми желимо да наука по себи буде контроверзна, заснована на чињеницама које ћemo наћи у нашим студијама.“¹ Када се удобимо у ову реченицу, и када погледамо неке од серијала који се дају на Историјском каналу, можемо рећи да је нит водиља овог серијала уствари била сензација која би привукла гледаоца крај малог екрана, због чега би акценат искључиво био на детаљима који би били занимљиви широј гледалачкој публици. Да је сензационалистички приступ главно мерило

у прављењу ове серије говори и то што су велики удео у досадашњим епизодама имала четири контроверзна научника: др Барт Ерман, професор религије на Универзитету у Северној Каролини,² др Кандида Мос, професорка Новог Завета и раног хришћанства на Универзитету Нотр Дам,³ др Илејн Пејцелс, професорка религије на Универзитету Принстон⁴ и др Реза Аслан, религиолог и професор креативног писања на Универзитету у Калифорнији.⁵

На самом почетку прве епизоде серије, насловљене као „Изгубљени у преводу“, чујемо две ударне реченице; прву изговара Барт Ерман који вели: „Библија је можда божански инспирисана или људски отисци су свуда по њој“, док Илејн Пејцелс иде један корак даље: „Задиста не знамо ко су били људи који су нам испоручили Нови Завет!“ Прво што ћemo приметити када се боље удобимо у изговорене реченице је следеће; искључиво се следи протестантски принцип *Sola Scriptura*, који одбације било какво постојање Светог Предања. Потом наратор поставља кључно питање које је у одређеној вези са питањем Барта Ермана и које пројављује идеолошку позадину овог серијала: Да ли је Свето Писмо инспирисана реч Свемогућег Бога или је колекција прича коју су саставили већином непознати људи? Наратор у складу са концепцијом ове серије даје одговор да је божанска инспи-

рација потраживала верификацију ауторства од стране одређеног ауторитета, тако да само религиозне особе могу потврдити да је Библија божанско дело. Наратору ни не пада на памет да се усмири на дубље разлоге формирања канона, већ наравно то све подводи под идеологију верских лица која се плаше тајног знања. Међутим, прво на шта ћemo обратити пажњу јесте навод Илејн Пејцелс, који је у складу са протестантском доктрином *Sola Scriptura*, која даје неким библистима могућност формирања слободних теза у складу са њиховим личним тумачењем речи Божије. Према модерној библистици ствари стоје посве другачије: усмена предаја је претходила запису. Тако, рецимо, уколико се осврнемо на настанак Старог Завета, књижевност раног Израиља је првобитно била усмена књижевност, сачињена од песама, прича и изрека једног традиционалног друштва, тако да усмени карактер предања раноизраиљских племена налази одраз и у библијској књижевности, због тога што је веома мали број људи умео да чита. Према Књизи поновљених закона, сваки Израиљац је *исловеда* о својим прецима: „Мој отац беше лутајући Арамејац“ (Пнз. 26, 5). Почеци Библије се према томе налазе у усменој књижевности – у причама и песмама преношеним са колена на колено. Рани пророци из осмог века пре Хр. – Исаја, Михеј, Амос

Винчијев ког – по којој Црква пуних 300 година није имала Нови Завет, док је у ствари канон оформио цар Константин. Каргил се на то надовезује да је цар Константин желео мир у својој престоници и политичку контролу, због чега је затражио да му се испоручи јединствена Библија. Као одговор на такву рефлексију поменућемо то да већ Св. Климент Римски крајем првог века помиње синоптичка Јеванђеља и Посланице Ап. Павла,¹² да би крајем другог века Св. Иринеј Лионски користио цео Нови Завет, с тиме што је додао и *Пасхир Св. Јерме*, и да је сматрао да је канон довршен.¹³ Он говори о једном истом Јеванђељу које је усмено проповедано и пренесено, записано и верно сачувано у свим апостолским Црквама преко регуларног прејемства епископâ и старешинâ, док Мураторијев канон, који је начинио анонимни члан Римске Цркве крајем другог века, представља први сачувани списак готово свих новозаветних књига.¹⁴ Дакле, већ крајем другог века формиран је нуклеус канона Новог Завета – приликом борбе Цркве са гностицима, да би већ крајем трећег и почетком четвртог века већина од 27 књига Новог Завета постала универзално прихваћена од Цркве – као ауторитативне за хришћанску веру.¹⁵ То је само потврдио Први васељенски сабор, као и Св. Атанасије Велики и Бл. Августин 393. године на Ипонском сабору – наспрот наводима Илејн Пејцелс из прве епизоде.

Следе покушаји саговорника који би указали на лоше, тј. „скандалозне“ преводе који су променили смисао првобитног текста. Тако је рецимо Роберт Мулин са Универзитета Асуза Пацифик, хтео да укаже да се реч *adam* односи на цело човечанство, а не на једног човека у Пост. 1, 27. Међутим, реч *Adam* се односи на једног човека који је оличење целог човечанства као што то видимо код Апостола Павла у Рим. 5.¹⁶ Затим др Каргил указује да арамејска реч *bar enash* (Син човечији) коју Исус користи у Мк. 2, 23 у ствари термин за човека. Другим речима, Исус појашњава да је субота на-



и Осија – уопште нису били писци, пошто им Бог заповеда да говоре, а не и да *шишу*.⁶ Писари су најпре постојали на двору, па тек онда долазе храмовни писци, како су то желели у први мах да пласирају аутори серије, док каснији пророци попут Јеремије, Језекиља и Захарије одражавају пораст значаја писања у израиљској култури уопште.⁷ Главну редактуру у доба обнове храма 458. пре Христа је дао Јездра, да би сачувао текстове и подучавао народ.⁸ Уопштено гледано, писање је у антици било сложено и скupo. Захтевало је институционалну подршку и испрва је било ствар државе.⁹ Што се тиче новозаветне усмене традиције, постојали су аутORIZовани чувари традиције који су имали улогу чувара, засигурно због тога што су били очевици јеванђелских догађаја. Рана Црква је сачувала њихово сведочанство још за време њиховог живота и рано је укључила људе који би записали њихова све-дочења. Иако је рана Црква била географски веома раширене, поседовала је комуникациону мрежу која је била добро повезана, тако да су Јевреји хришћани могли из својих удаљених места долазити и посећивати Јерусалим а самим тим и неке од Дванаесторице Апостола од којих су неки и даље живели у Јерусалиму. Сам Апостол Павле је упућивао на очевице у свом киригматичком резимеу (резимеу јеванђелске историје) у 1 Кор. 15, 3–15. Индивидуална меморија је прелазила у домен колективне меморије која представља традицију гру-

пе верних о догађајима које било који члан те заједнице није лично упамтио. Група која није припадала овим очевицима је присвојила као своје сведочанство заједнице исказе сведока, што су били или искази појединача или заједничко сећање групе, од којих су најзначајнији били они од Апостола.¹⁰ Тако су и настали новозаветни списи.

Након уводне шпице наратор се усмерава на откриће списка са Мртвог мора у једанаест пећина у Кифрет Кумрану, као доказ о наводном „првобитном“ садржају Библије који је био изгубљен, пошто је претходно одбачен и заташкан. Нааратор притом наглашава да су списи садржали информације које би имале „велике консеквенце по религију“ – пошто су садржали контрадикције, разлике у детаљима и језик који теологизма и библијским научницима задаје проблеме. То је опет један медијски трик који има за циљ да заинтригира гледаоца, јер се зна да су библијски манускрипти пронађени у Кумрану уствари засновани на читању масоретског текста Јеврејске Библије и многи од њих поткрепљују читање јеврејског текста поред Септуагинте. Ниједан од небиблијских текстова није драстично променио начин на који гледамо историју раног хришћанства. Свици нам дају потпуни увид у вези са тим како је јеврејски свет изгледао уочи Христовог доласка.¹¹

Илејн Пејцелс понавља тезу популарну у светској а и у домаћој јавности, која је посебно добила мања посредством књиге Ден Брауна Да

чињена за службу људима, људи су господари суботе. Иако је реч *bar enash* општа реч за человека или особу, научници су прихватили да она означава Месију – као нпр. у Дан. или у деловима 1 Енохове – и да је у том смислу Исус користио ову реч у бројним приликама.¹⁷

Сада долазимо до кључног проблема: Франческа Ставракопулу са Универзитета Екстер и Илејн Пејцелс указују да у Ис. 7, 14 реч *almah* означава младу жену пред удајом и да се она не треба поистовећивати са девицом, а посебно у контексту Мт. 1, 23: „Гле, девица ће зачети.“ Технички, ово није погрешан превод већ пре превод у складу са социјалним контекстом тадашњег јудејског света, који означава младу жену која би зашла у период пубертета, која је по ондашњем поимању била спремна за удају и која би уобичајено била девица до своје удаје, након чега би се назвала *ishah* (жена или супруга). Седамдесеторица преводиоца су добро пазили на јеврејску социјалну терминологију – која није била лако преводива на грчки језик. Иначе, реч *almah* се користи четири пута у Ст. Завету: указује на Ревеку у Пост. 24, 43, на слушкињу фараонове кћери у Изл. 2, 8, и на младожењину младу уочи прве брачне ноћи у ПрС. 30, 19.¹⁸

Након изложених „грешака“ у преводу Библије, ова епизода се фокусира на одељке у Новом Завету који су тобоже додати. Тако је по Рези Аслану и Марку Гудекру пријодат и одељак који налазимо у Мк. 16, 8–20. По њима се он завршава са Мк. 16, 8: „И изишавши побегаш од гроба, јер их ухвати страх и трепет, и ником ништа не казаше јер се бојаху.“ Реза Аслан говори да је редактор касније пријодоа данас доступни наставак овог поглавља, док Гудекр указује: „Прича о вакрењу уствари настаје као интересантна литерарна прича делом зато што су људи били нездовољни због Маркове приче.“ На ову рефлексију можемо одговорити чињеницом да су Посланице Апостола Павла настале деценцијама пре актуелних Јеванђеља, конкретно између 50. и

58. године,¹⁹ докле се зна да је Марково Јеванђеље настало не пре 70. године. Посланице Апостола Павла, посебно две ране посланице – Прва Солуњанима и Галатима – садрже рано сведочанство о вери хришћана у вакрење, тако да прича о некаквом каснијем додатку популарне приче о вакрењу у Марковом Јеванђељу не стоји.²⁰

Следећи одељак који је подстакао пажњу аутора ове серије је прича о „Жени ухваћеној у прељуби“, познатој и као *pericope adulterae*, коју налазимо у Јн. 8, 1–11. Кандида Мос и Берт Ерман говоре о томе како је она накнадно уметнута – јер је не налазимо у раним манускриптима – и како се, по Мосовој, „вероватно није ни десила“. То питање се више односи на усмену традицију предаје, која није записана у неком засебном одељку. Цела прича је позната као „путујућа традиција“ пошто се негде појављује у манускриптима Лукиног Јеванђеља. Њу налазимо у сиријском тексту из трећег века *Didascalia Apostolorum*. Таква прича је аутентична, премда је мање сигурно да је у вези са писаним извештајима о Исусовом животу.²¹

Друга епизода серије носи назив „Обећана земља“. На почетку се бави пореклом сукоба у Израиљу, Светој земљи за три религије. Потом се Аслани и Ерман усмеравају на речи које су упућене Израиљцима а које налазимо у 5 Мој. 7, 2: „И преда их Господ Бог твој теби, и ти их разбијеш, потри их“, као на подстрекивање геноцида. Заиста, овај тежак стих некима прави зазор од Библије и може нас натерати да дођемо у искушење да одбацимо цео овај навод. Мислим да у овом случају треба следити савет угледног теолога, антиохијског Митрополита Георгија Кодра, који указује да: „У патристичкој традицији, најсилни текстови Библије су увек интерпретирани преко алегоријског метода да би описали ‘личну духовну борбу против зла и греха’.“²² Кроз овакве импресије на духовном постизању бесстрашћа и савршенства, православно богословље је јасно указивало своју перспективу ненасиља. Сам

излазак јеврејског народа под Мојсијем је одувек у Цркви и тумачен алегоријском методом.

Трећа епизода носи назив „Забрањена Писма“, обрађујући тему апокрифне књижевности. Након напомене да је канон Старог Завета закључен крајем првог века пре Христа, док је канон Новог Завета закључен у четвртом веку, и указивања на то да различите цркве – Протестантска, Римокатоличка и Етиопска – имају различите каноне Библије, прешло се на апокрифну књижевност. Међутим, аутори нију обратили пажњу на најбитнији детаљ у целој овој ствари: зашто су настале књиге Новог Завета? Највећи ауторитет по том питању, Валтер Бауер, нам указује да су најранији хришћански списи, Посланице Апостола Павла, писане Црквама које су отпала од Јеванђеља које им је проповедао. Оне су се поделиле по својој културолошкој позадини која је нагињала или јелинизму или јудаизму, а Црква је правила баланс између те две главне традиције. Свака од ових традиција која би се одвојила од званичног хришћанства је почела измишљати своје фантастичне приче (одатле и долазе приче о Христовом боравку у другим крајевима и добијању тајног знања). Канонско Јеванђеље је одређивано у односу са Светим Писмом – Законским књигама, Псалмима и Пророцима. Свако од Јеванђеља је требало да садржи да је Христос био распет и вакрео по Писму.²³

Јеванђеље по Томи има пре свега недостатак због тога што не жели да по Писму представи Христа. У њему не постоји ни помен основне хришћанске објаве Распећа и Вакрења, иако су могуће претпоставке тога.²⁴ У ствари, Јеванђеље по Томи је добар уџбеник за сиријско хришћанство из другог века; то зајуочујемо по томе што поменуте наводне Христове речи налазимо у *Дијатесарону* Татијана Асира (160–175), од којег су сачувана три грчка манускрипта из трећег века и један манускрипт на коптском који датира из четвртог века.



Јеванђеље по Петру рефлектује оптужбе на тадашње званичне хришћанске поруке. Значајан напад је био усмерен на примарни доказ Васкрсења – који се заснива на сведочењу преплашених и хистеричних жена (жена мироносица). Тиме отпада и прича из другог дела серије – да је Црква имала нешто против жена. Јеванђеље по Петру упућује званичној Цркви следећу поруку: ако желите да нас импресионирате, сведочанство мора да дође од непријатељске стране. У њему налазимо циновску Христову фигуру која излази из гробнице, а сведоци су јеврејске старешине и римски војници. Они спознају своју кривицу и у страху исповедају да су распели Месију, Сина Божијег. То је била одређена апологетика, која је била својеврсни одговор Келсу и Порфирију на питање: *Зашто бисмо веровали у приче о васкрсењу?* Сва четири Јеванђеља се заснивају на сведочењима жена као првих сведока Васкрсења. Затим у овом Јеванђељу налазимо и анти-семитизам, који је продукт античког поднебља и последица устанка Бар Кохбе и разрачунавања са јеврејским устаницима.²⁵

Јудино јеванђеље датира из другог века и фикција је. Оно покушава испољити гностичке идеје које су нехришћанске. Сачуван је кодекс овог јеванђеља из четвртог века...²⁶

У борби против подметања лажних светих списка, основу у формирању канона богонадахнутих дела представља црквена осуда Маркиона у другом веку, јер је Маркион одбио списе Старог Завета и што је правио разлику између пакосног Бога Старог Завета и Бога из Јеванђеља, од којих је признавао само Јеванђеље по Луки, и Апостола Павла, али је секao делове

из Павлових посланица, тиме пројавивши антијudeјски став.²⁷ То је углавном и била гностичка пракса – уколико упоредимо гностичка јеванђеља и њихове списе, на шта су Каргил и Гудекр указали у овој епизоди, као и на то да гностици нису хтели прихватити старозаветне личности. Управо због тога можемо датирати канонска Јеванђеља, првенствено мислим на синоптичка Јеванђеља – зато што одражавају атмосферу о опсади и разорењу храма у Јерусалиму из 67–70,²⁸ или и зато што сви канонски списи Новог Завета рефлектују социолошке, културолошке и религијске обрасце у Јудеји из првог века.²⁹ Чини се да овде долазимо до истог закључка као и Лешек Колаковски: „Пажњу заслужује чињеница да уколико се више зна о Исусовом времену утолико Јеванђеље постаје веродостојније.“³⁰ Што се тиче навода Пејцелс да се Св. Атанасије Велики борио против гностицизма, пре њега су се са гностицизмом борили Св. Иринеј Лионски и Теофил Антиохијски; Св. Иринеј Лионски нам је оставио дело *Против јереси и Изложење апостолске проповеди* и жалио се крајем другог века да гностици стално нешто ново измишљају. Другу кључну поставку о гностицима налазимо код Иринеја: он за једног од гностичких вођа Валенса каже да је његово уобличавања Светог Писма личило на психодраму.³¹

Први апокриф на који се аутори ове епизоде осврћу је 1 Енохова. Она рефлектује причу о старозаветном патријарху Еноху, која је одбачена и од јудејске и од хришћанске Библије. Аутори наводе да се говори о палим анђелима надзирачима који су се мешали са људским кћерима од којих су настали нефилими. Кетлин Мекгован је на почетку рекла да је разлог за одбацање апокрифа било то што је Црква жељела да оствари политичку и материјалну сферу утицаја а не духовну сферу, коју су по њој апокрифи пројављивали. Потом, Бог је у 1 Еноховој пројављен као милосрдан и смиљостан што је у супротности са немилосрдним судијом. Међутим,

одговор који можемо дати у вези са одбацањем ове књиге можда лежи у чињеници да се овде говори да су анђели сагрешили због пожуде, што би укључивало да анђели поседују тело, што је по Бл. Јерониму и Св. Јовану Златоустом представљало манихејски утицај и засигурно нема никакву духовну вредност по верника, већ фантазматичну.³² Управо је Црква овде пројавила духовни принцип по коме је сматрала да су анђели духовна бића и да је по њима узрок њиховог пада био гордост. С друге стране, Јеванђеље по Јовану јасно наглашава да је Бог љубав и самим тим се наглашава смиљост за другога – што је сасвим другачије од појма осветољубивог и немилосрдног Бога.

Што се тиче Исусовог односа са Маријом Магдалином, доста је поплемике настало након *Да Винчијевога кода*. Овде ћемо се позвати на Дејла Елисона који је у последње време у модерној библистици учинио вредан допринос у наглашавању Христове девствености и целибата.³³ Он је указао на Христову улогу пролонгирања доласка Царства Божијег зарад објаве будућег небеског стања, што је подразумевало да ће људи живети као анђели због чега је лично упражњавао апстиненцију, што налази одраза код Mt. 19, 12; 19, 21. Елисон је поред тога добро запазио да је Јудејска пустиња у Христово време имала доста аскета попут: есена и терапеута,³⁴ а исто то запажа и Питер Браун који нам указује да је бити аскета који обитава у полној апстиненцији била карактеристика јудејског поднебља у Исусово време.³⁵ На крају Елисон закључује да је монаштво форма хришћанског живота које је наставило да упражњава такав облик анђеоског живота,³⁶ са чиме се у потпуности слажемо. Стога свака прича о наводној Христовој афери са Маријом Магдалином не одражава одлику хришћанске заједнице из првог века већ је то накнадни уметак гностика из другог века.

Мислимо да причу коју су аутори покушали да прогурају са наводном женом Ашером можемо побити са следећим наводима: код Ос.

2 се описује метафоричан заветни брак између Бога и Израиља, док се код Апостола Павла, тачније у Еф. 5, 32, описује мистично јединство Христа и Цркве. Стога, када се мисли на брак Бога и његовог наводног супружника, мисли се на завет и његов народ – Цркву, и тиме отпада свако гностичко начело дуализма унутар бића Божијег.

Ако се осврнемо на досадашње епизоде, оне су направљене искључиво зато да би понудиле забаву – кроз тезе о тобожњим теоријама завере са стране религијских ауторитета. Међутим, ако гледамо са неке озбиљније научне тачке, засигурно ћемо бити разочарани оваквим приступом. Ако се заиста желело неко разоткривање библијских тајни, требало је да аутори серије укључе и реномиране патристичаре и према ауторима серије „конзервативне“ библисте попут Крега Еванса, Вилијема Шнидевинда, Николаса Тома Рајта..., да би кроз дијалог и расправу дошли до решења. Овако смо чули једну страну приче која је стриктно окречнута ка забави. Опет, модерни гледалац тражи одговор. На интернет форумима се може видети да људи баш и нису толико задовољни последњим серијалима по сателитским каналима управо зато што су били уски. Људима је потребно испritchati целину. Нажалост, у последње време у библистици се све своди на оно што је Крег Еванс добро запазио а то је да се неки тобожњи докази, па се онда покушају одмах пребацити у први век – како би се указало да је то извор на ком се заснивају канонска Јеванђеља – и онда се покушавају променити званични искази који не подупиру теорију дотичног научника. Тако не функционише историја као наука, па самим тим ни библистика.³⁷

Други проблем се састоји у томе што су неки људи од самих почетака Цркве покушавали да Христа и јеванђелску науку тумаче на свој начин. То није ништа ново и Црква се са тиме борила кроз целу своју историју успевши да истину пренесе кроз различите околности.

Напомене:

- ¹ <http://www.biblicalarchaeology.org/daily/news/watch-the-history-channels-bible-secrets-revealed-and-submit-your-questions-to-dr-robert-cargill/> Приступ 28. 11. 2013.
- ² Бивши баптистички пастор, сада агностик. Након одбрањеног доктората из библистике на Универзитету у Принстону, неко време је био професор Новог Завета, да би због неких „недоследности“ на које је наишао у Библији напустио цркву. Главна су му дела: *Православно кварење Светог Писма: Ефекат раних хришћанских конроверзи на текст Новог Завета* (*The Orthodox Corruption of Scripture: The Effect of Early Christological Controversies on the Text of the New Testament*; Oxford University Press, 2011) и *Поирешно навођење Исуса: Закулична ирица о шоме ко је и зашто изменio Библију* (*Misquoting Jesus: The Story Behind Who Changed the Bible and Why*, Harper, San Francisco, 2005).
- ³ Ауторка књиге *Мит о јоњењу: Како су рани хришћани измислили ирицу о мучеништву* (*The Myth of Persecution: How Early Christians Invented a Story of Martyrdom*, New York: Harper One, Harper Collins, 2013).
- ⁴ Велики пропонент гностичких јеванђеља у научном свету и ауторка наслова попут: *Гностичка јеванђеља* (*The Gnostic Gospels*, Vintage Books, 1979), и *Читање Јуде: Јеванђеље ио Јуду и обликовање хришћанства* (*Reading Judas: The Gospel of Judas and the Shaping of Christianity*, together with Karen L. King, 2007, Viking Press).
- ⁵ Аутор књиге *Зилој – Живот и време Исуса Назарејанина* (*Zealot: The Life and Times of Jesus of Nazareth*, Random House, 2013) у којој износи стару тезу која Христа приказује као револуционера, чије је проповедање доласка Царства Божијег било уствари позив за промену режима. Ову тезу је још 1956. оповргао Оскар Кулман његовим сада већ класичним делом *Држава у Новом Завету* (*Der Staat im Neuen Testamente*, Tuebingen: J. C. B. Mohr, Paul Siebeck, 1956).
- ⁶ Вилијам М. Шнидевинд, *Како је Библија пошла књига*, Каленин, 2011, превод Иван Недић, стр. 87–88.
- ⁷ Истло, стр. 137–138.
- ⁸ Истло, стр. 298.
- ⁹ Истло, стр. 67.
- ¹⁰ Richard Bauckham, *Jesus and the Eyewitnesses: The Gospels as Eyewitness Testimony*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2006, 138. У овој књизи даје и најбољи одговор на једну од клучних теза коју смо могли чути у овој епизоди по којој су Нови Завет писали непознати људи, а не очевици.
- ¹¹ Као што то указује Craig A. Evans у „*Jesus and Dead Sea Scrolls from Qumran Cave 4*“, *Eschatology, Messianism, and the Dead Sea Scrolls*, Craig A. Evans and Peter W. Flint editors, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge UK, 1997, 91–100.
- ¹² Један од најбољих приручника који се бави пореклом канона и на који смо се позвали у нашем тексту је Bruce M. Metzger, *The Canon of the New Testament*, Clarendon Press, 1986, ми се овде позивамо на стр. 41–44. Топло препоручујемо и John Barton, *Holy Writings, Sacred Texts: The Canon in Early Christianity*, Louiseville, Westminster Press John Knox, 1997.
- ¹³ Bruce M. Metzger, *The Canon of the New Testament*, 154–155.
- ¹⁴ Истло, стр. 191–194.
- ¹⁵ Исто, стр. 75.
- ¹⁶ Eric Jobe, *A Response to History Channel's „Bible Secrets Revealed“*, <http://orthodoxyand-heterodoxy.org/2013/11/18/a-response-to-the-history-channels-bible-secrets-revealed/> као и Peter C. Bouteneff, *Beginnings*, Baker Academic Group, 2008, 5.
- ¹⁷ Eric Jobe, *A Response to History Channel's „Bible Secrets Revealed“*, <http://orthodoxyand-heterodoxy.org/2013/11/18/a-response-to-the-history-channels-bible-secrets-revealed/>. Приступ 29. 11. 2013.
- ¹⁸ Eric Jobe, *A Response to History Channel's „Bible Secrets Revealed“*, <http://orthodoxyand-heterodoxy.org/2013/11/18/a-response-to-the-history-channels-bible-secrets-revealed/>. Приступ 29. 11. 2013.
- ¹⁹ Luke Timothy Johnson, *The Writings of the New Testament, An Interpretation*, Revised Edition 1999, Augsburg Press, 266.
- ²⁰ Са тиме се у потпуности слаже и Luke Timothy Johnson при сагледавању три алтернативна краја; види у *The Writings of the New Testament, An Interpretation*, 164–166.
- ²¹ Eric Jobe, *A Response to History Channel's „Bible Secrets Revealed“*, <http://orthodoxyand-heterodoxy.org/2013/11/18/a-response-to-the-history-channels-bible-secrets-revealed/>. Приступ 29. 11. 2013.
- ²² Цитирано код Emmanuel Clapsis, *Peacemaking as Vocation*, <http://www.incommunion.org/2013/04/26/peacemaking-as-vocation-toward-an-orthodox-understanding-by-fr-emmanuel-clapsis/>.
- ²³ Џон Бер, *Пут за Нијеју*, Краљево, 2008, 28–30.
- ²⁴ Истло, стр. 40.
- ²⁵ Craig Evans, *Fabricating Jesus*, http://www.youtube.com/watch?v=HIwV_gW5v4.
- ²⁶ Craig Evans: *Fabricating Jesus: An interview with Craig Evans*, <http://www.youtube.com/watch?v=uJCcsX4g9LI>.
- ²⁷ Бер, 34–35.
- ²⁸ Donald Harman Akenson, *Saint Saul A Skeleton Key to the Historical Jesus*, McGill University, 2000, 71–117.
- ²⁹ Овде ћемо указати на две књиге које нам осветљавају то: *The Missing Jesus, Rabbinic Judaism and the New Testament*, Bruce Chilton, Craig A. Evans and Jacob Neusner eds., Brill Academic Publishers, 2002.
- ³⁰ Lešek Kolakovski, *Da li je Gospod Bog srećan*, prevela sa poljskog Biserka Rajačić, Alef Gradac 2013, 115.
- ³¹ Бер, *Пут за Нијеју*, стр. 39.
- ³² Elizabeth Claire, *Prophet Fallen angels and the origins of evil*, Summit University Group, 2000, 38.
- ³³ Dale C. Allison jr., *Jesus of Nazareth, Millennial Prophet*, Augsburg Fortress Press, 1998, посебно види стр. 188–197.
- ³⁴ Истло, стр. 198.
- ³⁵ Peter Brown, *The Body and Society*, Columbia University Press, 1988, 40–41.
- ³⁶ Dale C. Allison jr., *Jesus of Nazareth*, str. 178.
- ³⁷ Craig Evans: *Fabricating Jesus*, http://www.youtube.com/watch?v=HIwV_gW5v4.

**Архимандрит Тихон
(Ракићевић)**

**Борба за достојанство
– Изложење живота
и мученичког подвига
ученице Милице
Костић (1956–1974)**

Београд: Издавачки фонд
Српске Православне Цркве
Архиепископије београдско-
карловачке, 2013
220 стр. : илустр. ; 23 см
ISBN: 978-86-84799-01-8

**Сведочење истине
или Глас који се није
могао скрити**

Недавно се под окриљем Издавачког фонда СПЦ Архиепископије београдско-карловачке појавила једна посве необична књига, прекретна, од оних које Вас покрену, које не заBORавите и захваљујући којима почнете другачије да сагледавате свет око себе и своје место у њему. Реч је о књизи игумана студеничког, Архимандрита Тихона Ракићевића *Борба за достојанство. Изложење живота и мученичког подвига ученице Милице Костић (1956–1974)*.

Како већ својим поднасловом говори, настала на трагу словенских житија, и још старијих византијских агиографија и митерија – писаних сведочанстава о прогонима првих хришћана, ова књига је и запис о једном времену, идеологији која је наизглед дајући слободу многима угрожавала право на достојанство малобројних који су за њега још увек марили. Јасно издиференцирана два приповедачка гласа – објективан, истраживачки, који свој говор гради на документима, саздан од крутеше правничке терминологије и субјективан, препун емпатије и разумевања, емотиван, и те како заинтересован – творе јединствено дело које сведочи о судбини појединца у смутним временима, али и лутањима читавог колектива који је заборавио на предаљке стазе и упутио се несигурним путевима сумњивих идеја.

И како је теорија књижевних рода то већ приметила, док се у мирним епохама радије пишу званичне биографије знаменитих личности, монаха, владара, црквених великодостојника, у историјски бурним временима, која претпостављају појаву страдалника за своју веру, настају животописи мученика. Иако су седамдесете године прошлога века формално мирнодопске, сажан идеолошки притисак на сваки призвук традиционалног условије је стање егзистенцијалне угрожености оних који су остали привржени патријархалним, у најбољем смислу те речи, и православним вредностима.

Управо та дословна, буквална и физичка, угроженост оних који су спремни да животом плате своје право на слободу избора јесте оно што причу о Милици Костић чини не само и данас актуелном, већ универзалном, свевременом. Наизглед ничим посебна, Милица Костић се у граничној ситуацији издвојила управо својом спремношћу на жртву, решеношћу да по цену живота истраје у одбрани свога/човековог достојанства. Јер нема сумње да је увек било, и биће, оних који својом бахатошћу и насиљем представљају опасност за друге, али и унижавају сопствено достојанство, одричу се људског у себи и приводе се у близину Звери. Па ипак, ма колико били пригушени, с времена на време зачују се и гласови оних који истражавају у отпору сваковрсном насиљу. Њима припада и глас Милице Костић, који се, ето, после скоро четрдесет година потискивања, поново зачуо, захваљујући прегалаштву и неуморном истраживачком раду Архимандрита Тихона Ракићевића.

Настало прикупљањем архивске грађе, писама и докумената, судских записника, новинских чланака, преслушавањем и поновним гледањем доступних аудио и видео-снимака, књига *Борба за достојанство* показује упорност аутора и његову преданост у трагању за чињеницама, али и нешто много важније. Како је у предговору овом издању проф. др Владимир Вукашиновић истакао, пред читаоцима је управо вишеструко сведочење. Најпре Ми-



лице, која својом жртвом посведочује онога у кога верује – Христа, затим њених пријатеља, рођака, познаника, који сведоче о њеној беспрекорној личности, и затим самог Архимандрита Тихона Ракићевића, „који се сећа – чува од заборава и брани сећање на Милицу на најбољи начин на који зна и уме, начин монашки: уткивајући је у молитву и остављајући запис, пишући свештени спомен на њено страдање“.

Ана Гвозденовић

Зоран Крстић

**Православље
и модерност : теме
практичне теологије**

Београд : Службени гласник,
2012
238 стр. ; 20 см
ISBN: 978-86-519-1286-6

Књига *Православље и модерност* протојереја-ставрофора др Зорана Крстића, ректора Крагујевачке богословије и професора на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, изашла је у издању Службеног гласника 2012. године.

Основна тема којом се, директно или индиректно, баве готово сви текстови у књизи јесте указивање на значај и утицај друштвених околности на нашу религиозност. Друштвени контекст за хришћане добија на важности због чињенице да је деце-

нијама све секуларнији, стварајући нам озбиљне проблеме у разумевању сопственог хришћанског идентитета. Данашњи се хришћани најчешће налази у процепу између две понуде – оне хришћанске и друге, секуларне, што га уводи у озбиљна егзистенцијална искушења избора који није лак, а често је и погрешан. У таквој ситуацији један проценат верника одлучује се на идеализацију прошlostи и демонизацију модерности. Другим речима, одлучује се на бекство од историје и из историје и ламентирање над духом времена. На нивоу теологије то значи затварање у сопствене духовне, научне, појмовне, језичке, институционалне и сличне оквире који нити узимају у обзор ширу друштвену позадину, нити кореспондирају са њом.

Извор: Епархија шумадијска

Јарослав Пеликан

Хришћанско предање : историја развоја догмата

Том 5. Хришћанско учење и модерна култура (од 1700. године)

Превод Слободан Дамњановић
Београд : Службени гласник,
2013.

462 стр. ; 24 см
ISBN: 978-86-519-0604-9

Нашој теолошкој јавности су преко потребне студије које излажу развој нововековне теологије и које ће нам на тај начин указати на оригиналност православног богословља. Таква књига је свакако последњи том Јарослава Пеликана (Хришћанско предање: Историјски развој догмата V том). Овај том је угледао светлост још 1984. и у светским оквирима се сматра најбољим приручником који се бави модерним развојем доктринарног учења источног и западног хришћанства. За нас следбенике источног православља овај том је од значаја зато што након другог тома, источно православље ставља напоредо са западним бого-

словљем и указује на степен његове ангажованости у нововековној историји доктринарне мисли.

Књига је подељена на шест делова: Криза правоверности на Истоку и Западу (стр. 103–153), Објективност трансцендентног откривења (стр. 155–217), Теологија срца (стр. 219–273); Темељи хришћанског погледа на свет (стр. 275–325); Дефиниција учења (стр. 327–378); Саборност Тела Христовог (стр. 379–427).

Први део је уронио у дух епохе просветитељства; европски човек је тада осећао припадност хришћанској традицији или се руководио сумњом у сагледавању своје вере. За православне, као и за реформисане хришћане, веровање и правоверно вероисповедање су били неодвојиви једно од другог. У самом доктринарном учењу имамо нужно разликовање између делова вере који се сматрају нужним за спасење, док се за неке делове учења само верује да су истинити, или како неки критичари понекад указују: верује се да су нужни не за спасење већ за целовитост и ваљаност нечијег теолошког система.

Други део се бави питањем откровења. Три елемента откровења који су понајвише били мета критике док су их са друге стране апологете бранили: чудо, мистерија и ауторитет. На њима је изграђено здање црквених установа и учења, а и „величина“ ауторитета Библије лежи у њеном квалитету као мистерије и као чуда (стр. 156). У вези Христа јавља се питање догматског и историјског Исуса, што за последицу има трагање за духом истинског хришћанства. Консензус је представљала христологија петнаестовековног догматског развоја, пре свега на саборима у Никеји и Халкидону, док се сматрало да је за хришћанство суштинска љубав према Богу и према ближњем.

Трећи део се бави теологијом срца. У периоду просветитељства се јавља дихотомија између аутентичности личне теологије срца и извештачености јавне и политичке конфесионалне теологије

Цркве, тј. између приватне и јавне религије. Због тога је хришћански Исток тврдио да су сви догмати Цркве већ садржани у историјским символима вере, посебно у символима донетим на саборима у Никеји и Цариграду, али се сматрало прикладним и додавање објашњења да сваки верник треба лично да прихвати и следи ове догмате, јер догмат је морао да постане заповест.

Четврти део износи теолошко образлагање главних темеља хришћанског погледа на свет у деветнаестом веку. Изнова у том веку апологети су морали доказивати Божије постојање, затим указивати на Бога као Творца неба и земље, човека као носиоца Божије иконе и Царство Божије као општи циљ Цркве.

У петом делу је акценат дат на теолошки метод у деветнаестом веку. Насупрот схоластичког теолошког метода који је због потврде ауторитета Цркве и њених учења у теологији користио разум и философију, тадашња теологија је прогласила неадекватност разума и одбацила је тезу да откровење не сме садржати мистерију која није у складу са резултатима здравог разума. Због тога у овом веку имамо повећано интересовање протестантских и римокатоличких теолога за учења Православне Цркве, посебно за крштење, учење о Светој Тројици и структури Цркве.

Шести део носи наслов „Саборност Цркве“. Реч саборност је руског порекла и њено усвајање од стране западне теологије представљало је јачање утицаја источног православља крајем деветнаестог и почетком двадесетог века, због тога што је означавала установу црквених сабора којима је источно православље поверило власт у Цркви. Тиме је Пеликан указао на повећани пораст интересовања за еклесиологију од стране свих хришћанских конфесија у деветнаестом веку, да би у двадесетом веку еклесиологија нужно заузела главно место. Аутор се бави у овом делу екуменским покретом, да би на крају обрадио кључни

догађај у двадесетом веку: Други ватикански сабор и његове одлуке везане за предање, односе са другим хришћанским конфесијама, према другим религијама, а посебно према јудаизму.

Величина овог дела се не огледа само у критичком сагледавању доступних докумената и културне позадине који су били важни чиниоци за развој хришћанског доктринарног учења. Јарослав Пеликан се поред тога руководио апостолским предањем, да би оригиналну поруку Цркве могао пренети модерном читаоцу, јер је ово капитално дело започео и завршио исповедањем деветог члана Симбола вере: *Credo unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam* (Верујем у једну свету, саборну и апостолску Цркву). Међутим, он је у једној каснијој изјави упозорио на могућу опасност код приступа хришћанском предању данас и каже: „Традиција је жива вера мртвих а традиционализам је мртва вера живих.“

Томови Пеликанове *Историје дојме* су нешто што нам може отворити врата за даља озбиљнија истраживања наше вере, али и бити од користи данашњем човеку дигиталне епохе као поуздан водич кроз развој хришћанског учења.

Славиша Костић

Ендрю Блејн (ур.):

Георгије Флоровски : руски интелектуалац, православни богослов

Превод с енглеског

Наташа Б. Колунџић

Београд ; Шибеник : Истина,
2013

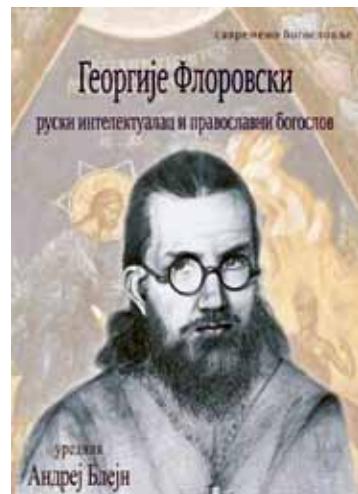
503 стр. : илустр. ; 21 см
ISBN: 978-86-82555-64-3

Недавно се завршио 58. Међународни сајам књига у Београду. Већ деценију и по посјећујем Београдски сајам књига, а последњих неколико година сам и учествовао на њему или био свакодневни посети-

лац, и могу, на основу тог искуства, да кажем да је ово по свему засигурно најгори сајам у том периоду. Кажем по свему, што наравно подразумева и теолошка издања која су промовисана на сајму, односно, како се то колоквијално каже, „изашла за сајам“. Веровали или не, на сајму је само једна једина нова теолошка књига могла да се купи. Свакако да је било свеже духовне треш литературе, али, подвлачим, само једна једина богословска књига је била вредна пажње. Ради се о преводу књиге коју је приредио Ендрю Блејн: *Георгије Флоровски – руски интелектуалац и православни богослов*, чије објављивање бих сада само укратко прокоментарисао.

Чуо сам ових дана пар опаски да је књига преведена касно, да је застарела и сл. Делимично су заступници тог мишљења у праву, али само делимично. Први, већи део књиге је у ствари лично све-дочанство Ендреја Блејна о животу професора Георгија Флоровског (узгреб буди речено, његовог великог и близког пријатеља), и као такво једноставно не може да застари. Други део публикације чине радови Марка Рифа („Изкушења и расцепи: Георгије Флоровски као руски историчар“) и Џорџа Вилијамса („Неопатристичка синтеза Георгија Флоровског“), и на kraју је придodata библиографија објављених радова Г. Флоровског. У међувремену, од објављивања књиге на енглеском до њеног превођења на српски језик, урађено је мноштво есеја, студија, магистарских и докторских дисертација и других текстова на тему живота и богословља Георгија Флоровског, те је природно да су пионирске студије, какве су Рифова и Вилијамсова, у одређеној мери превазиђене или библиографски спискови непотпуни, али их не треба исхитрено одбацивати јер нису нити бескорисни ни безвредни; иако је то, наравно, далеко лакше него ишчитавање истих и промишљање онога што је у њима изложено.

Поред тога, не треба сметнути с ума да на српском говорном подручју није било озбиљних анализа



или бар увида о богословском стваралаштву професора Флоровског, напротив, било је пар лоших ауторских чланака и превода неколико не баш успешних осврта на наведену тему. Такође, наша теолошка средина је, свиђало се то неком или не, а мени се нпр. не свиђа, у пубертетском узрасту, те су дела великих богословских умова најчешће или некритички и неумерено хваљена или неправедно и дилетантски у потпуности одбацивани, што је у великој мери случај и са овдашњом оценом богословске заоставштине оца Георгија. Зато су публикације попут ове од нарочите важности, јер верним исцртавањем лика протагонисте и стављање акцената на неке од значајних тема његовог мишљења знатно утичу на адекватну валоризацију рада и доприноса оца Георгија савременом хришћанском богословљу, а који је веома значајан, што не могу да оспоре ни његови неистомишљеници нити објективни критичари, колико год злонамерни били.

Књига *Георгије Флоровски – руски интелектуалац и православни богослов* јесте стигла у „једанаести час“, али опет није касно да утиче на овдашње богослове да се одговорније односе према својој теолошкој ба-шини, како бисмо коначно прерасли пубертетски узраст и отпочели са озбиљним богословствовањем упркос томе, или боље речено, управо због тога што живимо тамо где живимо и говоримо језиком којим говоримо.

Блајоје Пантелић

Грандиозна изложба о метрополи ренесансне уметности

Изложба „Фиренца!“ – од 22. новембра 2013. до 9. марта 2014. године у Бону

Философи, списатељи, архитекте, инжењери, сликари, вајари столећима су стварали у Фиренци, у граду Дантеа и Бокача, Донатела и Микеланђела, Америга Веспучија, Макијавелија и постојбини лозе Медичијевих. Изложба „Фиренца!“ – „Florenz!“ је прва опсежна изложба у Немачкој посвећена тосканској метрополи и „задивљујућем фирентинском духу“, као што то вели Јакоб Буркхарт. „Florenz!“ представља портрет града у временском луку од преко 700 година: од привредног успона у средњем веку и колевке ренесансе до космополитског центра у 19. веку. Слике, скулптуре, текстил и писани документи представљени на овој изложби суштински употребљавају слику о Фиренци као лабораторији уметности и науке. Ова грандиозна изложба постављена је у Државном салону уметности (Bundeskunsthalle) у Бону.

Изложба представља и описује Фиренцу са великим уметницима и научницима ренесансе који су њену славу пронели светом. Са друге стране, она пак представља и мање познату, иако не и мање фасцинантну Фиренцу са динамичном променом морфологије и опсежним колекцијама и драгоценостима из целог света, као и новим уметничким технологијама модерне између мита и традиције. Изложба не износи само културне резултате, већ и привредни, политички, и религиозни развој: слике, скулптуре, црteжи, текстил, архивска грађа сливају се у синестезијску слику Фиренце као средишта уметности и науке. Изложба је конципирана у пет ве-

ликих секција које су постављене у хронолошком следу и уједно представљају симболично кретање кроз сам град. Урбани простор у одређеној епоси је опремљен плановима и мапама. Развој града и у њему настале промене чине унеколико првени нит изложбе. Почетак представља идеализована ведута Фиренце Доменика ди Микелина која спаја град са портретом једног од његових најзначајнијих синова, са Дантеом Алигијеријем. Песник и пријем његових дела кроз столећа такође су један од стално присутних мотива ове изложбе. Са двеју страна скулптуре Венере, као персонификације града, стоје две централне фигуре – њен заштитник Св. Јован Крститељ и библијски цар Давид.

Обиласак изложбе се заокружује виртуелном реконструкцијом изградње фирентинске катедрале Санта Марија дел Фијоре (Santa Maria del Fiore), као и изградњом легендарне куполе и документарним фильмом насловљеним *Фиренца, ћраг у камену*.

Средњовековна комуна

У раном 12. веку Фиренца је добила политичку аутономију. Комуна је обухватила и оближње округе стекавши право на трговину у њима и путеве до њих. Банкарство и производња текстила чине два пола фирентинске привреде у 13. веку. Трговина је повезала Фиренцу са другим центрима, све до далеке Азије. Почек од 1282. г., организовани у еснафске заједнице, трговци и занатлије су саставни део власти, назван „приорат“ у сињорији. Око 1300. г.

Фиренца је имала готово 100 000 житеља и била једна од метропола Европе у највећем процвату. Република Фиренца је пак била угрожавана и разједана кроз унутрашње сукобе. Најпре су је оптерећивале напетости између краљу одане властеле Гибелина и папи одане властеле Гвелфа. Доцније су сукоби били пренети на конфликт између имућних и сиромашних. У 14. веку се у Фиренци стекло напоредо неколико криза: природних катастрофа, пропasti банака, локалних ратова и епидемије куге из 1348. г. То је и време прелома у сликарству и књижевности: сликар Ђото је створио нови језик сликања, а песници Данте, Петrarка и Бокачо нову књижевност на народном језику.

Град ренесансе

Крајем 14. века стабилност и благостање вратили су се у Фиренцу. Освајањем Пизе (1406) и изласком на море, фирентинска трговина је стала да цвета. У тој клими је град постао плодно тле за велике иновације ренесансе. Фирентински хуманизам је на темељима студија античке књижевности и философије формулисао нове етичке и политичке идеале. То се поклапало са уметничким открићем простора, најпре кроз формулацију централне перспективе 1410, уметности портрета, монументалних скулптура од бронзе и интензивних студија природе. Велика уметничка дела те епохе су плодни резултат инженеризме синерије значајних уметника и њихових привредно ситуираних наручилаца – манастирских редова, властеле

или еснафских заједница. У 15. веку Фиренца је званично још република, те су представници власти бирани из средине њених житеља, иако је од 1434. породица Медичија доминантно одређивала политичку судбину и привредни правац Фиренце. Лоза Медичијевих је била једна од највећих мецена и налогодаваца уметности. Но, ренесанса је била и место политичких, социјалних и религијских антагонизама. Тако је једна зајвера аристократске фамилије Паци (Pazzi) из 1478. г. имала за последицу страховладу Савонароле 1494. г.

Култура цртања

У Фиренци цртање није било само основа уметничког рада, студија, скица и припрема, већ је рано добило статус аутономног жанра сликарства, поставши омиљени објект колекционара. Средином 16. века Фиренца је била место теоријских расправа око појма *disegno* који не означава само „цртеж“, већ описује и уметнички процес скицирања и његовог настанка. Године 1563. Козимо (Cosimo I) је основао Академију и друштво за уметности и цртеж (*Accademia e Compagnia delle Arti del Disegno*), у којој су били удруженi сликари и архитекти. То је био врло важан корак у уметничкој политици и служио је репрезентативним циљевима – заштити уметника, њиховом школовању, односно одређивању норми уметничке праксе. Први директор те академије је био Ђорђо Вазари који је са ентузијазмом пропагирао цртеж (*disegno*) подједнако у трима дисциплинама – сликарству, скулптури и архитектури. Цртежи и штампана графика су били у конвolutima конзервисани, поставши дидактички модели за Одсек за цртеже и графику (*Gabinetto dei Disegni e delle Stampe*) који је прерастао у једну од највећих графичких збирки на свету.

У знаку Медичија

Почетком 16. века време фирентинске републике је дефинитивно прошло. Године 1530. краљ Карл V поставио је Александра Медичија



Триптих Мазача (1401–1428), италијанског сликарa ране ренесансе (фото: wikipedia.org)

за војводу. Њега је 1537. наследио 18-годишњи Козимо, изданак младе лозе Медичија. Козимо I је важио за оснивача тосканске државе. Он је успео да осигура независност Фиренце, утврдивши апсолутистичку власт. Установе комуне су и даље формално постојале, али је власт била искључиво у рукама великог војводе. Историја града је сада била диктирана и стилизована у династичко-монархијском смислу. Под Козимом и његовим синовима, Франческом и Фердинандом, развиће се Фиренца у прави град-резиденцију. Фиренца је позната по чувеним празницима и светковинама у богатим уметничким медичијевским збиркама са објектима из целог света, те је 1588. основана Галерија дела (*Galleria dei Lavori*) која је била, као уметнички атеље, искључиво у служби двора. Политички и привредно Фиренца је изгубила на значају у 17. веку.

Пут ка модерној држави

Након што су Медичијеви нестали са политичке сцене, Тоскана је 1737. прешла у руке војводе Лотрингена, који ће доцније постати цар Франц I. Под влашћу војводства Хабзбург-Лотринген догодиће се преображај из медичијевске Тоскане у државу аустријске династије која ће постати пример просветитељства. Велики војвода Петер Леополд (1765–1790) отпочео је

просветитељску политику реформи са значајним последицама. Уместо да настави градитељске пројекте, он је настојао на реформи и побољшању животних околности. За најважније реформе важе реорганизација управе, изградња путева, окончање свемоћи инквизиције и црквене цензуре и укидање смртне казне 1786. г. Тоскана и тоскански градови су добили школе, болнице, библиотеке и позоришта. И у области уметничке политике дошло је до важних и одлучујућих промена. Галерија Уфици је реорганизована, а основан је фирентински Музеј за науку и отворен за публику. Фиренца је постала туристички центар.

Између мита и модерне

У 19. веку Фиренца је постала интернационални град и важила је у време *ризорђименита* (покрета обнове/препорода) за интелектуални центар Италије.

Након што је Тоскана 1865. у оквиру спајања делова, ушла у састав Краљевства Италије, била је кратко време и административна метропола. Иако Фиренца одавно није политичка метропола, она је била и остала архиметропола ренесансе, мит и топос између неба и земље, пред чијом величанственом лепотом падају ничице сви љубитељи бесмртне уметности ренесансе.

Протојакон Зоран Андрић



ЧЕШКА

Изложба посвећена Св. Кирилу и Методију

Поводом 1150. годишњице од долaska Св. Кирила и Методија, словенских мисионара, Народна галерија у Прагу отвара изложбу великих размера насловљену „КМ 863. Свети Кирило и Методије. Историја, предање, поштовање“. Изложба је отворена 31. октобра и трајаће до 2. фебруара 2014. године а поставка ће бити изложена у манастиру Св. Агније у Прагу. Изложба је плод сарадње Народне галерије у Прагу, Моравског музеја у Брну и Музеја уметности у Оломоцу. Поред значајних археолошких налаза који су датирани на период Великог моравског царства, на изложби је представљено укупно око 250 експоната који припадају периоду од средњег века па до 20. века. Изложба је подељена на девет делова: Почеци хришћанства у Великој Моравској; Византијска мисија у Великој Моравској; Словенска Црква; Црквена архитектура; Старословенска књижевност; Гроб и мошти; Предање у седишту Оломоутске и Прашке Митрополије; Завештање и ходочашће и Предање у материјалној култури Чешких земаља. У склопу изложбе ће бити одржавани и пратећи програми.

Извор: <http://www.ngprague.cz>

САД

13. конгрес православне омладине у Сан Франциску

Од 27. јуна до 4. јула 2014. године ће у Сан Франциску бити одржан 13. свезагранични конгрес православне омладине (под називом „Стопама Светога Јована“) посвећен проучавању и ширењу искуства мисионарског служења.

Форум ће се одвијати у току рада Св. Архијерејског Сабора

Руске Заграничне Цркве и у дана обележавања двадесетогодишњице прослављења Светог Јована Шангајског и Санфранциског. Протопрезвитер Андреј Сомер, потпредседник Синодског одељења за омладину, о овом до-гађају говори:

„Очигледно је да локација за одржавање 13. свезаграничног конгреса православне омладине није најсумице одабрана. Почетком 1950-их на западну обалу Сједињених Држава искрцао се невероватан човек, човек чија ће титула након канонизације гласити *Шангајски и Санфранцискански...* Године 1949. кинески вођа Мао Цедунг је покушао да протера све странце из земље. У то време је у Шангају живео велики број Руса, али и људи других националности. Неколико хиљада Руса који нису имали новца да емигрирају у неку другу земљу уточиште су нашли на острву Тубабао у близини Филипина. Владика Јован (Максимовић) је био међу њима, пружао им је духовну подршку. Свакога дана пре одласка на спавање он је шетао по кампу и молио се. Епископ Јован је у Шангају основао сиротиште Св. Тихона Задонског које је уdomило чак три и по хиљаде деце. Када је добио премештај у Сан Франциско, сви штићеници овог дома пошли су за њим у Америку...“

У току форума планирана је израда планова и пројеката су на тему „Волонтерски рад при парохијама“, као и округли сто на којем ће учествовати чланови Св. Архијерејског Сабора.

Учесници форума ће имати могућност да посете креативне радионице, локалне православне домове за стари и болнице, да учествују у разговорима с познатим духовним лицима и с представницима добротворних фондова. Такође је планирана реализација ходочасничког и културног програма са обиласком руског утврђења Форт Рос.

Извор: <http://www.synod.com>



СРБИЈА

У славу Његошевог генија

У свечаним просторијама Етнографског музеја у Београду 26. новембра је отворена изложба *Његошева кайела на Ловћену и архитекта Николај Краснов*, посвећена двестотој годишњици од рођења Владике црногорског и брдског Петра II Петровића Његоша.

Аутори изложбе су Драгомир Ацовић, Гордана Гордић, Викторија Камилић и Биљана Црвенковић.

Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Амфилохије је на отварању изложбе подсетио на Његошев аманет да „вјечни санак снива и почива“ на Језерском врху Ловћена у капели коју је сам подигао и посветио своме светом претходнику Митрополиту Петру I Цетињском. Митрополит је посебно истакао бригу краља Александра да се обнови Ловћенска капела после скрнављења и разарања од аустроугарске војске током Првог светског рата. У том контексту, изразити пример очувања континуитета са првобитном капелом јесте чињеница да је у новообновљену капелу узидан најсветији део разореног храма – а то је Часна Трпеза на којој се служи Божанствена служба.

Кроз сачуване визуелне представе и историјске документе на изложби је приказана мученичка путања капеле за коју је камен темељац поставио сам Његош и њено разарање од аустроугарске војске а потом и обнове коју је, са благословом Митрополије црногорско-приморске и владарским покровитељством краља Александра, извео руски царски архитекта Николај Краснов.

У другом делу изложбе приказан је широки архитектонски опус Николаја Краснова.

У свечаним просторијама Етнографског музеја, током тринест дана трајања изложбе, од 26. новембра до 9. децембра, у вечерњим часовима је реализован пратећи програм који се састојао од беседа и предавања посвећених Његошевој личности и делу.

Извор: www.spc.rs



КИПАР

Иконе враћене након 40 година

Након путовања од скоро четири десетици, 12. новембра је на Кипар враћен велики број икона, фресака и мозаика који су стари и по неколико векова. Укупно 173 антиквитета из византијског и поствизантијског периода, који су украдени из око 50 кипарских православних и маронитских цркава, изложена су у Византијском музеју у Никозији, а кипарска влада истиче да је реч о највећем броју уметничких предмета икада враћених Кипру.

Многи предмети, од којих су неки стари и 1.500 година, још носе трагове оштећења насталих када су их пљачкаши скидали са зидова и секли како би их лакше транспортовали.

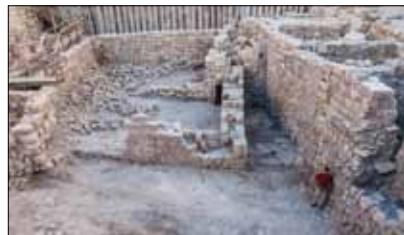
Уметнички предмети покрадени су из цркава у северном делу Кипра после турске инвазије и окупације тог дела острва 1974. године, а циљ је да се врате на места из којих су узети, када се нађе политичко решење за подељено острво.

Немачка полиција их је запленила 1997. године у Минхену, приликом претреса стана једног турског трговца уметничким предметима, па су фреске и иконе са Кипра биле под надзором немачких власти док у јуну ове године суд није донео решење да је њихов власник Кипарска Православна Црква.

„Кипарску Цркву радује да је, после 40 година, велики број

украдених вредних експоната враћен кући, у њихову домовину“, рекао је поглавар Кипарске Православне Цркве, Архиепископ Хризостом II. Архиепископ Хризостом II се захвалио и пензионисаном папи Бенедикту XVI на помоћи да иконе стигну назад на Кипар.

Извор: <http://www.680news.com>



ИЗРАЕЛ

Зграда из периода Хасмонејске династије

Израелски археолози су почетком децембра објавили да су у Јерусалиму, недалеко од Старог града, тачније у градској четврти Давидов град, открили остатке древне структуре из периода Хасмонејске династије.

Како преноси Радио Израел, из Израелске управе за стварне наводе да се пронађена структура простире на 60 квадратних метара и да је висока 5 метара.

Археолози који раде на том локалитету кажу да су ту пронађени новчићи из периода Антиоха III Великог (владао од 223. до 187. године пре Христа) као из периода владавине његовог сина Антиоха IV Епифана (175–164. година пре Христа). Пронађени су такође и новчићи на којима је на старогрчком језику исписано име Александра Јанеја, краља јудејског (око 103–76 пре Христа).

Стручњаци се слажу да се ради о веома важном открићу, јер је ово први пут да у Јерусалиму буду пронађени остаци грађевине која са сигурношћу може да буде датирана на период Хасмонејске династије.

Радио Израел наводи да ће археолози Израелске управе за стварне наставити да истражују овај локалитет.

Извор: <http://www.jpost.com>

ВАТИКАН

Древни рукописи на интернету

Стара Света Писма и ретки грчки и јеврејски текстови су од почетка децембра ове године доступни у дигитализованом облику – путем веб-сајта на bav.bodleian.ox.ac.uk, који су заједно поставили Ватикан и Универзитет у Оксфорду.

Међу текстовима се налази и не проценљиви примерак Гутенбергове Библије из 1455. године, прво штампано издање Светог Писма, од којег је сачувано свега педесетак копија.

Како преноси *Асошијејтед прес*, реч је о првој фази пројекта који су заједнички покренули Апостолска ватиканска библиотека (БАВ) и Бодлијева библиотека у Оксфорду.

Циљ пројекта је да се током наредне четири године оформи онлајн архив од 1,5 милиона страница, саопштио је Ватикан.

Трећина рукописа долазиће из Бодлијеве библиотеке, једне од најстаријих збирки књига у Европи, док ће преостале две трећине бити из колекције Свете столице.

Веб-сајт <http://bav.bodleian.ox.ac.uk> садржи и видео презентације ватиканског архива надбискупа Жан-Луја Брига и Архиепископа кентерберијског Џастина Велбија.

Међу текстовима који се већ налазе на интернету су и италијанска Библија из 1490. године – са раскошним илустрацијама, и Библија из Кела из 1479. године – са ручно обојеним дуборезима сцене настанка света. У наредне три године, на интернету ће се наћи и радови Платона, Хомера и Софокла.

Са више од 11 милиона штампаних дела и 55.000 дигиталних часописа, Бодлијева библиотека је, после Британске библиотеке, друга по величини у Великој Британији.

Апостолска ватиканска библиотека, основана 1451, једна је од најстаријих истраживачких институција у свету. Располаже са 180.000 древних рукописа и 1,6 милиона штампаних дела.

Извор: abcnews.go.com

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић



ГРЧКА

Литургијски спомен Преподобног Порфирија

Уз учешће више хиљада верних, у понедељак 2. децембра, у Малакаси, у области Атика у Грчкој, служена је празнична Литургија у манастиру Светог Старца Порфирија.

Богослужењем је начаљствовао архијереј Константинопольске Патријаршије, Високопреосвећени Митрополит филаделфијски Мелитон, уз саслужење свештеникâ и присуство Високопреосвећеног Митрополита маратонског Мелитона, као и игуманâ манастира из свих крајева Грчке.

„Господ наш Исус Христос, који је диван у светима својим, сабрао нас је данас овде, браћо, на дан упокојења нашег светитеља Порфирија, неколико дана након што је мајка Црква Константинопольска саборно потврдила у Духу Светом свеправославно сведочанство опште светости о његовој светости“, казао је у својој беседи Митрополит филаделфијски Мелитон.

„Свети Порфирије је био истински отац и вођа нашег народа, зато што га је он заиста волео. Он није покушавао да удовољи себи, није тежио да нешто добије од народа, није тражио положај, моћ или богатство. Једино што је имао у изобиљу давао је без ограничења, а то је била његова љубав“, казао је Високопреосвећени.

Свети Синод Константинопольске Патријаршије донео је 27. новембра одлуку о канонизацији Старца Порфирија.

За датум литургијског спомена Преподобног Порфирија установљен је 2. децембар, дан његовог упокојења.

Извор: www.beseda.rs



ТУРСКА

Црква Свете Софије поново ћамија

Турски дневни лист *Хуријет* пише да би почетком наредне године требало да почне реновирање Цркве Свете Софије у Цариграду. У плану је да она буде модернизована како би опет постала ћамија.

Турски и грчки званичници су крајем новембра повели оштар вербални спор о евентуалној поновној промени намене туристичке атракције Цариграда – некадашње славне цркве а сада Музеја Аја Софија – у ћамију.

Грчка је оштро реаговала на изјаву заменика турског премијера Булента Аринча, који је недавно изразио наду да ће „ускоро поново постојати ћамија Свете Софије“.

Византијска Црква Свете Софије саграђена је 537. године, а у ћамију је претворена 1453. године, после пада Константинопоља, и служила је као ћамија за време Отоманског царства. Потом је 1935. претворена у музеј. Аја Софија се налази на списку светске културне баштине Организације УН за образовање, културу и науку (УНЕСКО).

Министарство спољних послова Грчке саопштило је да „изјава високог турског званичника о конверзији византијске цркве у ћамију вређа верска осећања милиона хришћана“.

На то је реаговало Министарство спољних послова Турске које је саопштило да се од Грчке „ништа не може научити“ о слободи вере.

„Неповољан третман културних предмета и богомоља из отоманског доба у Грчкој је веома добро познат свима“, наводи се у саопштењу турског министарства.

Међутим, исти лист преноси и

да је планирано да манастир Студион, односно манастир Св. Јована Претече, некадашњи највећи византијски манастир а данас музеј у власништву Министарства културе Турске, после обнове која би требало да буде завршена 2014. године, такође буде претворен у ћамију. Цркве у Трапезунту (турском Трабзону) и Никују (данашњем Изнику) већ су претворене у ћамије.

Извор: www.hurriyetdailynews.com

НЕМАЧКА

Божићно дрво за папу

У понедељак, 2. децембра, је у посебном транспортном возилу на пут за Ватикан кренуло божићно дрво за папу. Дрво је исечено у шумама Валдминхена у савезној држави Баварској, на граници између Немачке и Чешке, а 5. децембра је стигло у Рим. Бискуп Регензбурга Рудолф Водерхолцер благословио је стабло пре пута, а након заустављања у Минхену испратили су га државни секретар Бернд Зиблер и баварски премијер Хорст Зехофер. Стабло поглавару Римокатоличке цркве не дарују само Баварци већ се ради о „пограничној смрчи међународног разумевања“. Смрча је расла слободно 45 година између „некад неспортивих политичких система а сада усред уједињене Европе“. Дрво је 6. децембра допремљено у Ватикан где је постављено уз 60 мањих јелки. Свечаном паљењу расвете на смрчи на Тргу Св. Петра 13. децембра присуствовали су изасланици из Чешке и Немачке. А након божићних и новогодишњих празника смрча ће наставити да „пружа радост“, истичу званичници из Ватикана, јер ће од ње, као што је то било учињено са стаблом од претходне године које је стигло из Украјине, бити направљене играчке.

Извор: ИКА

РУСИЈА

Освештана централа иза поларног круга

Како преноси руска информативна агенција „Православље на северној земљи“ Епископ нарјан-



ПРАВОСЛАВЉЕ

марски и мезенски Јаков освештао је електроцентралу у главном граду Ненецког аутономног округа. Предузеће „Нарјан-марска електроцентрала“ електричном енергијом снабдева град и околна насеља (Тельвиска и Красноје), војне објекте и аеродром.



Владику је пратио директор овог предузећа Михаил Осињин. После молебана у централној диспетчерској просторији, Епископ Јаков је покропио све производне просторије и објекте, а касније је одговарао на питања новинара.

„Бог делује онда кад постоји воља самих људи. Господу је потребна само наша тежња ка добру и Он онда даје снагу и средства. Само у том случају се околности развијају онако како треба“, рекао је у свом обраћању Епископ Јаков.

Извор: <http://www.pravoslavie-nord.ru>



СИРИЈА

Захтев за ослобађање монахиња

Министарство иностраних послова Русије и Руска Православна Црква захтевали су 4. децембра да побуњеници из Сирије ослободе монахиње које су заробили. Монахиње су из православног манастира Св. Текле који је око 50 километара удаљен од Дамаска отели наоружани побуњеници.

Још увек није јасно колико монахиња је отето нити да ли су заиста отете или су на силу евакуисане из села.

Ватикански радио је пренео да је папа Фрања позвао јавност да се моли за монахиње манастира Св. Текле „које су отели наоружани људи“.

Амбасадор Ватикана у Сирији Марио Зенари пренео је извештаје локалних медија у којима се наводи да је 12 монахиња одведено у град Јабрик који је од главног града удаљен 80 километара, док из руског Министарства иностраних послова кажу да се ради о 13 монахиња укључујући и игуманију Пелагију Сајаф. С друге стране, сиријска државна новинска агенција *Сана* тврди да је игуманија Сајаф једна од шест монахиња које су остале заробљене у манастиру.



Константин Долгов, омбудсман при Министарству иностраних послова, позвао је међународну заједницу као и организације за људска права да осуде овај инцидент. Долгов је на свом налогу на *Твайшеру* написао: „Позивамо оне који су отели монахиње да их одмах ослободе, живе и здраве.“

Званичници Московске Патријаршије су навели да Руска Православна Црква такође оштро осуђује овај инцидент и изразили су „потпуну солидарност са Његовим Блаженством Патријархом антиохијским Јованом“. Патријарх Антионијски је у понедељак упутио апел светској заједници да мобилише своје снаге и помогне ослобађање монахиња киднапованих из древног манастира Свете Текле у сиријском градићу Малула.

„Наш вапај је упућен међународној заједници и светским владама за ослобођење монахиња

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

**БОЖИЋ
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ**

05 -12. јануар

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

Свете Текле и сирочади који су затворени“, каже се у позиву.

„Хапшење монахиња је груба повреда људског достојанства и гласа мира у Сирији и целом Леванту“, истиче Патријарх.

Новинска агенција *Иншерфакс* је у суботу, 7. децембра, позивајући се на либански лист *Дејли стар* пренела да је сиријска групација „Бригаде слободног Каламуна“ преузела на себе одговорност за отмицу монахиња и да захтева да се из затвора ослободи хиљаду затвореница из редова побуњеника.

„Монахиње се налазе на сигурном месту, али неће бити ослобођене док не буде задовољено неколико наших захтева. Главни је ослобађање хиљаду сиријских жена из затвора режима“, речи су представника групације Мухамеда Абу ал Фида. Према његовим речима, захтеви отмичара су предати Ватикану у току телефонског разговора између игуманије манастира и представника Римокатоличке цркве.

До закључивања овог броја *Православља* судбина отетих монахиња остаја непозната.

Извор: <http://en.ria.ru>



У БЕЛОМ МАНАСТИРУ

Обједињене прославе

У Белом Манастиру храм слави као свога патрона Св. Архангела Михаила а млади ове парохије славе као своју крсну славу Св. Стефана Дечанског. Благословом Епископа осјечкопольског и барањског Г. Лукијана, ове свечаности обједињене су, ове године, у заједничко славље на Духовној академији у част Миланског едикта, одржаној 24. новембра.

Преосвећени је у својој беседи посебно нагласио да у светлу актуелних догађања морамо чувати своју веру, традицију и обичаје, свој језик и ћирилично писмо. „Наша деца, наши потомци ће нас питати зашто нисмо учинили све да сачувамо свој идентитет, свој језик и писмо“, рекао је Владика Лукијан.

О Миланском едикту говорио јеprotoјереј-ставрофор Михајло Маријанац.

Извор: Епархија осјечкопольска и барањска

У НИКШИЋУ

Три јубилеја

У Црквеном-народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу, у уторак, 26. октобра 2013, одржано је културно-умјетничко вече под називом „Весели се праху Немањића“, вече српске родољубиве поезије, пјесме и бејсједништва, уприличено поводом обиљежавања 200-годишњице рођења Петра Другог Петровића Његоша, 900-годишњице рођења Светог Симеона Мироточивог и 17 вјекова Миланског едикта, које је организовало Братство православне омладине Светог Василија Острошког из Никшића. Сабрању је присуствовао Епископ будимљанско-никшићки Г.

Помозимо народним кухињама на Косову и Метохији!

Пред предстојећу зиму народне кухиње се суочавају са несташicom и све већим потребама у храни, огреву и новцу. Епархија рашко-призренска, уз подршку ЈКП „Инфостан“, прикупља средства преко уплатница које се грађанима у Београду почетком децембра месеца достављају уз новембарске рачуне за комуналије.

Београђани ће уплатом обезбедити нормално функционисање шест народних кухиња на Косову и Метохији и најчешће једини оброк у току дана за преко 2000 Срба који живе у енклавама. Захваљујући средствима која су до сада прикупљена кроз бројне хуманитарне акције, број народних кухиња и корисника је утростручен са две на шест кухиња и са 600 на преко 2000 људи, а и поред тешке ситуације отворене су нове кухиње и пекаре у Витини и Клини. Проблем народних кухиња је што немају континуитет у снабдевању на мирнишама а свакодневно прехранују социјално најугроженије из енклава Ново Брдо, Косовска Каменица, Гњилане, Косовска Витина, Клина и Исток.

Помоћ најугроженијима на Косову и Метохији се осим хуманитарних уплатница може послати и директним уплатама преко жирорачуна на број:

360-001262270003-39, на име Епархије рашко-призренске и косовско-метохијске, Манастир Грачаница, 38205 Грачаница, помоћ за Народне кухиње.

Такође, помоћ се може донирати и слањем смс порука на број 1033 у мрежама Мтс, Вип и Теленор, по цени од 50 динара.

С поштовањем,

Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска

Јоаникије који је бесједио: „Могли бисмо наћи много сличности између Стевана Немање и Његоша; овом приликом је важно да истакнемо да они представљају наше памћење, нашу свијест, наш понос, а кроз то постајемо свјесни својих коријена. Ако будемо свјесни својих коријена онда ће и наш поглед у будућност бити увијек ведрији. Ту ведрину, на неки начин, увијек, доносе млади и зато, код год млади нешто раде, то је пуно енергије, пуно полета и то је оно што је за Цркву драгоценјено и што ми увијек благосиљамо.“

У ЂУПРИЈИ

Константину у част

Поводом обележавања 17. века од издавања Миланског едикта, ученици Медицинске школе из Ђуприје уз подршку Одбора за просвету и културу Пожаревачко-браничевске епархије, пригодно су обележили ову важну годишњицу Духовном

академијом „Светом цару Константину у част“, одржаном 25. новембра 2013. године.



Академију су отворили директор школе г. Мирко Срећковић и катихета о. Зоран Мишковић, који је и покретач ове манифестије. Потом је protoјакон Златко Матић поучио све присутне о црквеном значају личности цара Константина и Едикта о слободи, пригодном беседом. Он је посебно подвукao место и улогу светог цара на Првом васељенском сабору.

Након четрдесетпетоминутног културно-уметничког програма сви присутни су погледали у холу школе изложбу ликовних и лите-



рарних радова ученика Ћупријских основних и средњих школа.

Свештеник Зоран Мишковић
Извор: Епархија браничевска

У КРАГУЈЕВЦУ

Слава Богословије

Централни догађаји прославе патрона и заштитника Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу били су – богослужења која је предводио Епископ шумадијски Г. Јован, и то свечано празнично бденије 25. новембра, Литургија на сам дан славе и сутрадан, 27. новембра, и парастос упокојеним ктиторима училишта. Међу гостима на слави Богословије били су и ученици и наставници сестринских богословија из Београда, Сремских Карловаца, Призрена, Цетиња и Фоче, затим Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама Владе Србије, представници политичког и културног живота Крагујевца, свештенство и монаштво Шумадијске епархије. Са ученицима и наставницима Богословије Светог Јована Златоустог, као свог заштитника, прославили су и запослени у радио-станицама Шумадијске епархије – Радио Златоуст.

Другог дана славе, после Литургије, поводом два века од Његашевог рођења и сто двадесет година од рођења Милоша Ђорђевића, предавање је одржано Негослав Јованчевић, професор Крагујевачке богословије.

Извор: Епархија шумадијска

У КАРАКАЈУ

Имендан Еп. Хризостома

Поводом свог имендана, Св. Јована Златоустог, Његово Преосвештенство Владика зворничко-тузлански Г. Хризостом је 26. новембра 2013. служио Свету Литургију у Каракају, а увече свечану доксологију у храму манастира Св. Василија Острошког у Бијељини. Након доксологије Преосвеште-

ни Владика је приредио свечану вечеру за све узванице и са њима подијелио радост свог имендана и захвалио што су се одазвали на његов позив.

Љ. К.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У БИТОЉУ

Имендан и слава

Са благословом Митрополита скопског Г. Јована, у манастиру Свети Јован Златоуст, код Битоља, 26. новембра 2013, на дан када славимо великог оца и учитеља, Светог Јована Златоустог, служено је свеноћно бденије поводом манастирске славе и обележавања имендана Његовог Блаженства. Бденијем је начаљствовао Епископ полошко-кумановски Г. Јоаким, уз саслужење свештеника Архиепископије.

Беседећи окупљеним верницима, Владика Јоаким је честитао манастирску славу и имендан Митрополита Јована, подсећајући на тешке затворске услове у којима се налази Његово Блаженство, и на наставак прогона који се спроводи над њим.

Владика Јоаким је изразио уверење да ће уз Божију помоћ доћи до престанка државног прогона против Православне Охридске Архиепископије.

Извор: ПОА



У ЗАГРЕБУ

Синодска посета

У периоду од 1. до 3. децембра 2013., Комисија Светог Архијерејског Синода предвођена Епископом зворничко-тузланским Г. Хризостом, службено је боравила у Митрополији загребачко-љубљанској, односно у Загребу и Љубљани.

Комисија се састала са Митрополитом загребачко-љубљанским Г. Јованом и његовим најближим

сарадницима, те са свештенством парохије Љубљанске.

Љ. К.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У МАНАСТИРУ КРУПА

Прослава Ваведења

На празник Ваведења Пресвете Богородице, 4. децембра 2013, Епископ далматински Г. Фотије служио је Свету Литургију у манастиру Крупа уз саслужење свештенства и монаштва Епархије далматинске.

„Ваведење је диван Богородични празник када се сећамо увођења Пресвете Богородице као трогодишње девојчице у Храм јерусалимски да буде посвећена Господу. То има своју дубоку символику, јер је Пресвета Богородица од Бога изабрана да сама постане та Светиња пошто ће се од ње оваплотити сам Спаситељ света – Богочовек Исус Христос“, беседио је Владика Фотије.

Извор: Епархија далматинска

У ВЕТЕРНИКУ

Прослава јубилеја

На празник Ваведења Пресвете Богородице, 4. децембра 2013, у ветерничком храму, Архијерејском Литургијом, коју је служио Епископ бачки Г. др Иринеј, почела је прослава 900 година од рођења Преподобног Симеона Мироточивог. У својој празничној беседи Владика Иринеј је надахнуто беседио о символици празника Ваведења Пресвете Богородице у јерусалимски храм. Преосвећени је говорио и о значају јубилеја 900 година од рођења Преподобног Симеона за Цркву и српски народ јер „лик и дело великог жупана Стефана Немање су клице засејане пре много векова и још увек расту, доносећи мноштво плодова благодати Духа Светога“.

Истога дана, у 19 часова, у Студију М је одржана свечана академија на којој су учесници дочарали значај Преподобног Симеона за српски народ, културу, књижевност, духовност...

У ЛИПЉАНУ

Празник Ваведења

Храмовна слава Цркве Ваведења Пресвете Богородице, 4. децембра, у Липљану (14. век), свечано је прослављена и ове године. Свету Литургију служио је Епископ рашко-призренски Г. Теодосије уз саслужење свештеника приштинског и призренског архијерејског намесништва. И поред свих тешкоћа мала српска заједница у Липљану и даље опстаје везана за ову древну светињу око које се верни народ вековима сабирао. Празник Ваведења свечано је прослављен и у манастирима Девич и Дубоки Поток, где се овај Богородичин празник такође слави као храмовна слава.

Извор: Епархија рашко-призренска

НА ПБФ-У

Научни скуп

На Православном богословском факултету Универзитета у Београду одржан је 6. и 7. децембра 2013, Међународни научни скуп „Кирилометодијевско предање, језик и мисија Цркве у 21. веку“.

Пре почетка великог научног скупа, Светом Архијерејском Литургијом у капели Светог Јована Богослова началствовао је Епископ бачки Г. др Иринеј. Скуп је отворио декан Православног богословског факултетаprotoјереј-ставрофор проф. др Предраг Пузовић, а говорили су Владика Иринеј и протојереј-ставрофор проф. др Владимир Вукашиновић. Отварању скупа присуствовао је и директор Канцеларије за сарадњу с Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић.

Извор: vere.gov.rs

У СТОКХОЛМУ

Јубилеј Едикта

На северу Европе, под јурисдикцијом Британско-скандинавске епархије, са благословом Епископа Доситеја, годишњица Миланског едикта обележава се молитвеним споменом и знаменитим културним догађајима

које чине предавања посвећена личности цара Константина и његове мајке Јелене као уводни део за уметничко-сценско извођење монодраме *Царица Јелена* према тексту Силване Хаци-Ђокић, а у извођењу глумице Јелене Миле.

Ова представа, дубоког и емотивног садржаја, коју је својевремено иницирао блаженопочивши отац Радован Биговић, први пут је изведена у Стокхолму, у суботу 7. децембра 2013. године. Одржан програм, са уводним предавањем монаха mr Павла Кондића, црквеног историчара из Цетињског манастира, је био први у планираном низу извођења у парохијама Британско-скандинавске епархије. Својим благословом и присуством догађај је увеличо Епископ британско-скандинавски Г. Доситеј.

У недељу, 8. децембра, после Свете Литургије, многобројном сабраном народу монах Павле је одржао предавање на тему *Суспет волје Божије и људске слободе у личностима Равнојостолних Константина и Јелене*.

Драјана Савић

У БЕОГРАДУ

Религиозност студената у Србији

У Институту за филозофију и друштвену теорију у Београду, 11. децембра 2013, представљени

су резултати истраживања *Религијске, моралне и друштвено-политичке вредности студената у Србији*. Истраживање је подухват Центра за религијске студије Института, уз подршку београдске канцеларије Фондације Конрад Аденауер и Центра за европске студије из Брисела. Задатак студије био је да пружи тумачење емпиријских резултата, како би се што боље разумели процеси (де)секуларизације, модернизације и демократизације у Србији. Студију на српском и енглеском језику је могуће преузети на адреси: <http://www.kas.de/serbien/sr/publications/>. Д. С.

НАЈАВА

Типик за 2014. годину

Сходно одлуци Светог Архијерејског Синода СПЦ бр. 1129/ зап. 817 од 26. августа ове године, обавештавају се свештеници и верни да ће по први пут на српском језику бити објављен текст *Тийика (бојослужбених најомена)* за календарску 2014. годину, који је приредио Стефан Ђосић, студент Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Свети Архијерејски Синод ће о изласку *Тийика* благовремено обавестити Преосвећену Господу подручне архијереје и свештенство.

Наша драга мама, бака и прабака

Милица Филиповић

рођена Кубуровић

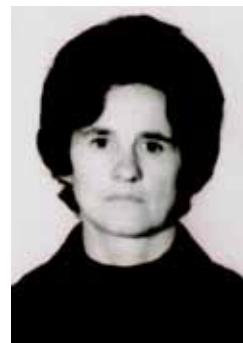
из Горњег Милановца

уснула је у Господу на Митровдан, 8. новембра 2013. године, а сахрањена 10. новембра на градском гробљу у Горњем Милановцу.

Жалосни што више није са нама, благодарни смо Свевишињем што смо је имали, јер нам је на личном примеру показала шта значи бити узорна ћерка, пожртвована мајка, племенита бака и дивна прабака. Научила нас је прегалаштву, скромности, саосећању и милосрђу, не штедећи себе никад кад је другима била потребна помоћ.

Молећи се да јој Господ Бог наш подари вечни спокој и рајско насеље, у нашим срцима живеће док буде нас.

Ожалошћени: ћерка Зорица, унука Марија са мужем Предрагом, праунуци Јован и Лазар, рођаци и пријатељи који су је волели и поштовали.



Протосинђел Хаџи Никодим (Ђураков) 1933-2002

Седамнаестог децембра ове године навршава се једанаест година од кончине протосинђела Никодима Ђуракова, ректора призренске Богословије Св. Кирила и Методија у пензији.

Протосинђел Никодим Ђураков рођен је 1933. године у Силбашу, у Бачкој. На крштењу је добио име Никола. Основну школу је завршио у родном Силбашу, а нижу гимназију у Бачком Петровцу, Новом Саду и Бачкој Паланци. Године 1952. завршио је Призренску богословију, а 1957. Православни богословски факултет у Београду. Замонашио се у манастиру Раковици код Београда 1960. године.

Од 1960. до 1984. године борави у Призренској богословији као њен суплент, професор, и последњих 10 година као ректор. Школске 1963/64. похађа постдипломске студије у Енглеској; 1967. године положио је професорски испит из системског богословља. Дужност ректора Призренске богословије примио је у лето 1974. године и остао на тој дужности до 22. јануара 1984. године.

Заслуге о. Никодима за унапређење живота и рада у Призренској богословији су многоструке. Као заменик ректора, Никодим Ђураков се истакао у припремама за прославу стогодишњице Призренске богословије. Просторије школе су биле реновиране и дотеране за прославу, на чemu је о. Никодим интензивно радио у време летњег распуста.

За време читавог свог десетогодишњег ректорског мандата о. Никодим Ђураков се показао као вредан и предан прегалац. Веома је много учинио за унапређење школске администрације и уређења унутрашњих послова у самој богословији. У то време је богословија проширена куповином једне старе суседне зграде, проширено је степениште школе, направљена је нова гостинска зграда, добијене су две нове и паркетиране спаваонице, а у гостинском кварту изграђено је купатило. Све су ове измене у комплексу зграда богословије вршene на основу искуства које је о. Никодим стекао боравећи у Енглеској. Посебно се инсистирало на потпуном издвајању стационара за болеснике, па је изграђен посебан санитарни чвор за амбуланту, како се болесници не би мешали са здравим ученицима. Изграђена је тераса, постављена ограда, иза зграде је подигнуто одбојкашко игралиште. Ученици су добили више животног простора и у односу на раније стање осетило се знатно побољшање радних и животних услова, што је утицало позитивно и на успех у раду и резултате школе.

Упоредо са извођењем грађевинских радова, у Призренској богословији је обнављан и школски инвентар. Учионице су снабдевене зидним картама и цртежима, а холови старим уметничким сликама и фотографијама. Осавремењена је и школска администрација и библиотека. Ректор Никодим Ђураков је написао уц-

беник руског језика за I и II разред, а уџбеник за II разред је и штампан. Настављена је традиција ректора и професора Призренске богословије да учествују у стручном и научном раду и да објављују своје радове у *Православном мисионару*, *Гласнику Српске Православне Цркве* и другим периодичним издањима. Ректор Н. Ђураков је и у овом погледу деловао подстицајно својим радом.

Од 1984. до пензионисања 1995. године живео је и радио у бачким манастирима: Бођанима, Ковиљу и у Сомбору.

О Аранђеловдану 1995. повукао се у манастир Светог Романа у Ђунису, код Крушевца, где је живео до краја.

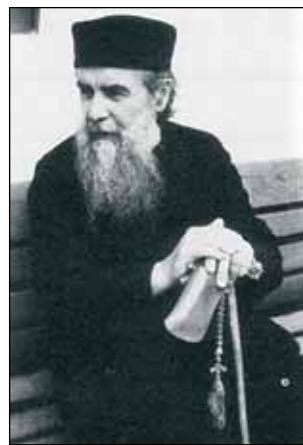
У сећању свих који су га познавали остаће упамћен као добар педагог и неуморан делатник у области црквене просвете. На дан његове кончине у Призренској богословији у Нишу биће служена Света Литургија и паастос у знак благодарности и трајног сећања на о. Никодима који је својим ликом и делом обележио један период постојања ове црквено-просветне установе.

Нека му је вечан спомен!

Јереј Дејан Крстић

Библиографија о. Никодима Ђуракова

Љубав јача од смрти; Живот и посвизи мајке Марије Скобцове – руске монахиње XX века, Српски православни манастир Св. Роман – Ђунис, Крушевица, 1995; *Сима Андрејевић Ијуманов (1804–1882) као добротвор*, Свети архијерејски синод, Београд, 1982; *Беседа првосинђела Никодима Ђуракова одржана у Крушевцу 25. јануара 1996. године на Светојосавској духовној академији*, Манастир Свети Роман, Ђунис – Крушевица, /Крушевица, 1996/; *Манастир Савина: прошлост и садашњост*, Херцег Нови, Манастир Савина, 1997; *Две велике и значајне љодишињице: 800-и манастира Хиландара*, /Б. м./, Православна епархија нишка, 2000; *Призренски синоненар 20. века*, Ђунис – Манастир Светог Романа, Православна епархија нишка, 2000; *Ректори призренске Богословије: ћоводом њене 130-годишњице 1871–2001: Трилођија – Ректори и управишељи, Разни чланци о призренској Богословији, Богој у слици и речи*, Ђунис, Манастир Светог Романа, 2001; *Призренски синоненар 2*, Ђунис, Манастир Светог Романа, 2002.



АМФИА

064/167-9082

064/800-1322



АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs



Помозите и ви обновује Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија